

deux enfants à Sainte Pélagre, puis je les ai envoyé au Jardin des Plantes. J'étais de retour à 4 heures et demi — fait cherché Biche — reçu Jadelot. Madame D. m'a lu une lettre de Béranger. Rodolphe a dîné ici et après deux heures j'ai été contente d'être seule pour venir à toi. Voilà ce que j'ai fait, mon bien aimé... Mais quand à mon coeur, mon âme... ils étaient toujours, toujours avec toi. Oh! Rose, je t'aime. Soignes-toi, tu me l'a promis, c'est peut-être pour cela que je me sens si calme, tellement calme que je me suis demandé plusieurs fois aujourd'hui si je souffre“.

„23. XI. 7½ du soir“.

„Tu es à Marseille, mon Rose, et moi toujours ici. Au moins jusqu'à présent j'ai pu te suivre, mais désormais... pas même cela! Je ne pourrai que regarder la carte et dire: il est entre ce point et celui-ci! Je suis plus triste aujourd'hui, mais je n'ai plus pleuré. J'ai aussi la grippe, fortement, et tu n'est plus ici pour me soigner ou me gronder. Je t'ai rêvé toute la nuit, et en m'éveillant je pensais encore à toi et je me disais: Peut-être que maintenant qu'on parle d'arranger tout avec la diploma-

inima, sufletul meu... ele erau mereu lângă tine. Oh! Roz, te iubesc. Ingrijește-te, mi-ai făgăduit-o; aceasta o fi și pricina pentru care mă simt atât de liniștită, atât de mult, încât m'am întrebat azi de mai multe ori dacă sufer sau nu“.

„23. XI. 7½ seara“.

„Ești acum la Marsilia, Roz, și eu tot aici. Până acum am putut cel puțin să te urmăresc în călătoria ta, dar deacum... nici măcar atât. Nu voi putea decât să mă uit pe hartă și să spun: E între punctul cutare și cutare! Sunt mai tristă astăzi, însă n'am plâns. Sunt și foarte recită și tu nu iești aici ca să mă cauți sau să mă cerți. Te-am visat toată noaptea și când m'am trezit mă gândeam încă la tine și-mi spuneam: Poate că acum când se vorbește de-a aranja toate prin diplomație, nu va mai pleca! Când m'am întors în pat pentru a lua copilul care plângea. văzui locul tău gol...! Ah! ar trebui mereu să dormim,

tie, il ne partira pas! En me retournant pour prendre le petit qui pleurait, je vis ta place vide...! Ah! on devrait toujours dormir quand on est loin de celui qu'on aime. Cher, cher Rose, que je t'aime, que j'ai le coeur gros, mais que je suis fière de toi, et tu es si heureux en faisant ce que tu crois être ton devoir envers ta pauvre patrie, que je suis heureuse moi aussi. Seulement je voudrais pouvoir me dire: ce sera pour tant de temps, deux, trois, quatre mois, *un an*, mais qu'après cela je te reverrai bien portant et heureux! On me dit qu'à l'ambassade ottomane il a été dit que la Porte a l'intention de former une Légion Roumaine. Est-ce vrai? — Biche dit à tous ceux qui viennent: „Mon père est parti à la guerre“, et elle a l'air très fière. Vintila a 10 mois ce soir, mais aussi il a deux dents! Mon rosier est si beau, si doux, ses fleurs s'épanouissent si sagement. Oh! c'est de bonne augure, cher rosier, cher Rose! Les enfants dorment. Le salon est bien rangé, bien gentil, bien chaud, mais je suis seule. Si tu pouvais venir seulement t'asseoir une heure chaque soir près de moi... Huit heures viennent de sonner, je vais régler mes affaires et me

când suntem departe de cei pe care-i iubim, Dragă, dragă Roz, ce mult te iubesc, ce grea mi-e inima, dar și ce mândră sunt de tine, și tu ești atât de fericit făcând ceea ce crezi a fi datoria ta către sărmana-ți patrie, încât sunt și eu fericită. Dacă ași putea numai să-mi zic: va ține numai atâta timp, două, trei, patru luni, *un an*, dar după aceea îl voi vedea iar, sănătos și fericit! Mi se spune că se svonește la ambasada otomană cum că Poarta are intenția de a îngădui formarea unei Legiuni Române. Adevărat să fie? — Biș spune tuturor celor ce vin aici: „Tata a plecat la război“ și pare foarte mândră. Vintilă a implinit în astăseară 10 luni, dar are și doi dinți! Trandafirul meu este atât de frumos, atât de dulce, florile sale se desfășoară atât de sănătos. Oh! e semn bun, scumpe trandafire, scumpe Roz! Copiii dorm, Salonul este în bună rânduială, foarte draguț, foarte cald, dar sunt singură în el. De-aș putea veni măcar un ceas pe

coucher... Bolliac et sa femme sont venus me voir. Encore une fois : je t'aime de toute mon âme. Bon soir, au revoir, sois béni, aimons nous“.

„24. XI. 10 heures moins un quart du soir“.

„Bonsoir, Rose. Je t'aime. Ah ! si je pouvais te donner les baisers que je viens de donner à ton rosier... Il est si beau, si bien portant. Et toi ? J'ai eu ta lettre. Pauvre petit ! Elle m'a montré que tu étais loin... Les enfants me font enrager tout la journée, mais ils ne me donnent pas le temps de souffrir. Voilà le journal : La flotte n'est pas entrée, on croit qu'Omer a l'ordre de rester ici pendant l'hiver, et on annonce la formation d'un corp de Cosaques et d'une Légion Polonaise. Mais toi ? Je t'ai envoyé de nos cheveux par lasano, quand les auras-tu ? Tiens, prends le plus tendre des baisers et bonsoir, cher, cher Rose. Je suis bien lasse“.

„26. XI. 9 heures du soir“.

„Merci, mon bon, bon Rose. Ah ! que ne peux-tu

zi să stai cu mine.. A bătut ceasul opt, o să mai deriticesc prin casă și o să mă culc.. Boliac și nevastă-sa au fost să mă vadă. Încă odată : te iubesc din tot sufletul. Bună seara, la revedere, fii binecuvântat, să ne iubim !“

„24. XI. Seara la 10 fără un sfert“.

„Bună seara, Roz. Te iubesc. Ah ! de a-și putea să-ți dau ție sărutările ce-am dat acum trandafirului tău.. E atât de frumos, de sănătos. Dar tu ? Am primit scrisoarea ta. Mititelule ! Ea mi-a arătat că-mi ești departe.. Copiii mă hârțuiesc toată ziua, dar nu-mi dau timp de-a suferi. Iată jurnalul : Flota n'a intrat, se crede că Omer a primit ordin de a rămânea liniștit toată iarna, și se mai vestește formațiunea unui Corp de Cazaci și unei Legiuni Polone. Dar tu ? Ți-am trimis prin Iășanu fășii din părul nostru ; când le vei primi ? Na-ți, ia cea mai dulce sărutare și bună seara, dragă, dragă Roz. Sunt foarte obosită“.

„26. XI. Ceasul 9 seara“.

„Mulțumesc, bunul, bunul meu Roz. Ah ! ce nu poți avea și tu o scrisoare, ele fac atâta bine.. Citind rău un rând din scrisoarea ta, am fost tristă un ceas întreg. Unde spui : „Simt că dacă ași fi avut o scrisoare (de la tine. aș fi sărit (sauté) de bu-

avoir toi aussi une lettre, ça fait tant de bien... J'ai mal lu une ligne de ta lettre, ce qui m'a valu une heure de tristesse. Ou tu dis : „Je sens que si j'avais une lettre de toi, j'aurais sauté de joie“ — j'ai lu : „j'aurais santé et joie“ . — Alors il est malade, puisqu'il dit „j'aurais santé et joie“ etc. Enfin, à force de relire cette ligne, je l'ai bien lue, mais il me reste quelque chose de triste... Le cher rosier va bien, mais ce matin deux fleurs épanouies depuis plusieurs jours commençaient un peu à se fâner ; j'ai soupiré et me suis dit : il a le mal de mer... Je voudrais bien m'asseoir dans un petit coin avec ton portrait et ton rosier, et pleurer — je sens que cela me ferait du bien, car, crois-moi, je souffre de ne pas assez souffrir, au moins à ma manière. Je sens le besoin de prier, oh ! mais si besoin, que je pourrais me mettre à genoux devant ce rosier. Je t'aime, je t'aime, je t'aime. Toi ! voilà mon monde, voilà mon ciel. Rose, mon Rose, je t'aime. Nous nous aimons !“

„27. XI. 8 heures du soir“.

„Ce matin le garçon du *cismar* (sic) m'apporte une lettre en me disant d'un air très grave : „Nous avons de mauvaises nouvelles“ . C'est sur que je ne

curie“ — am citit : „ași fi avut sănătate (santé) și bucurie“ . Atunci înseamnă că e bolnav deoarece spune „ași avea sănătate“ etc. În fine, tot citind aceste rânduri, le-am citit bine, dar mi-a rămas ca o tristeță.. Scumpului trandafir îi merge bine, dar azi dimineață două flori deschise de câteva zile au început să se ofilească ; am suspinat și mi-am zis : suferă de răul de mare.. Mult ași vrea să mă așezez într'un colțisor cu portretul și cu trandafirul tău, și să plâng — simt că mi-ar face bine, căci, crede-mă, sufăr de a nu suferi destul, cel puțin în felul meu. Simt trebuința de-a mă ruga, oh ! dar atât de mult, încât ași putea ingenușchia în fața trandafirului tău. Te iubesc, te iubesc, te iubesc. Tu ! iată lumea mea, iată cerul meu. Roz, te iubesc. Ne iubim !

pensais qu'à toi, mais une seconde m'a suffit pour me montrer ma bêtise. C'était de Bucarest, d'un courrier anonyme, disant qu'il y avait eu des arrestations, et que la nuit on avait enmené Const. Creteano en Russie... Biche est malade, fortement grippée. Je les ai tous couchés et je me sens brisée, aussi je te dis bonsoir, mon ange. Oh ! mon Rose, tu m'as gâté ! Je ne sais comment souffrir seule ! Mais toi ? Souffres-tu ? Tu voudrais m'avoir auprès de toi, mais moi n'y étant pas, ta mission n'en est pas moins belle, moins sainte, et cela te suffit. Moi je suis femme, aussi rien ne me suffit sans toi".

„14 Décembre 1853 a 9 heures du soir“.

„Il y a longtemps que je ne suis venue causer avec toi, mon Rose bien aimé ; c'est que j'ai eu beaucoup à souffrir, et le soir me trouvait trop brisée, trop malade, pour écrire, même à toi. Nos trois enfants ont été atteints d'une grippe ou fièvre, je ne sais trop quoi, qui pour les deux aînés surtout a été très forte. Enfin, j'ai fait venir le médecin croyant que ce n'était qu'un rhume, et je vois le regard échangé entre lui et Jadelot, et j'ai compris ce que du reste ils m'avouèrent, que notre fille, ta fille, était menacée de quelque chose de grave. C'était du croup ! Quelle soirée, quelle nuit ! Elle l'a

„27, XI, Ceasul 8 seara“.

„Azi dimineață băiatul cizmarului îmi aduce o scrisoare, spunându-mi : „Avem vești proaste“. Sigur că eu nu mă gândeam decât la tine, dar o clipă mi-a fost de ajuns pentru a-mi arăta prostia mea. Era de la București, de la un curier anonim, spunând că fuseseră acolo arestări și că Const. Crețianu a fost dus noaptea în Rusia... Bîș e bolnavă, foarte eredită. I-am culcat pe tot și mă simt istovită, încât îți și spun bunăseara, îngerul meu. Oh ! Roz, m'ai răsfățat ! Nu știu cum să sufăr singură ! Dar tu ? Suferi ! Ai vrea să mă ai lângă tine, dar deși nu sînt, misiunea ta nu e mai puțin frumoasă, mai puțin sfîntă, și asta îți ajunge. Eu sunt femeie și nimic nu-mi ajunge fără tine.

passée dans un doux sommeil, car les vomitifs, bains de pieds à la moutarde, etc. l'avait fatiguée et déjà sauvée. Quand à moi, sauf un sanglot convulsif d'un moment, je n'ai pas pleuré... Enfin, tout cela a duré 15 jours ? Avant-hier les trois enfants sont sortis pour la première fois au jardin depuis deux semaines“.

„17 XII, — 9½ heures du soir“.

„Hier j'ai reçu tes lettres de Malte avec de si bonnes paroles. Tu es triste, mon Rose ! Puis voilà à l'instant une lettre de Nicolas qui finit avec ces mots : Les Roumains d'ici disent que l'ordre est donné d'arrêter Rosetti et Fificica (I. C. Brătianu) dès qu'ils franchiront le sol turc. Tu conçois ce que j'ai dans l'âme ! Etre si loin, si loin ! Oh ! mon Rose que la providence te protège. Je veux tâcher de prier“.

„14 Decembrie 1853. Ora 9 seara“.

„S'a trecut multă vreme de când n'am mai venit să vorbesc cu tine, Roz al meu iubit. Pricina e că am avut mult de suferit, și seara mă găsea istovită, prea bolnavă, pentru a-ți scrie chiar ție. Tus-trei copii au fost cuprinși de gripă sau febră, nu prea știu cum să-ți spun, care, mai ales la cei doi mai mari, a fost foarte puternică. În fine, am chemat doftorul crezând că nu e decât un guturai. Dar văzând privirea schimbată între el și Jadelot, am înțeles ceiace de altfel mi-au și mănturisit, anume că fata noastră, fata ta, era amenințată de ceva grav. Era croup ! Ce seară, ce noapte ! A dormit mult, căci vomitivele, băile de picioare cu muștar, etc., o obosise, dar o și salvase. Eu, în afară de un plîns convulsiv de-o clipă, n'am vărsat lacrimi... În fine, toate aceste au ținut 15 zile. Alaltăieri, tustrei copii au ieșit în grădină, întâia dată după două săptămâni“.

„17, XII. Ora 9½ seara“.

„Ieri am primit scrisorile tale din Malta, cu vorbe atât de bune. Ești trist, Roz dragă. Și pe urmă dată chiar acum o scrisoare de la Nicolae care se isprăvește cu următoarele cuvinte : Românii de aici spun că s'a dat ordinul ca Rosetti și Fificica să fie arestați cum vor călca pe pământ turcesc ! Înțelegi ce am

„25 Décembre 1853. — 10 heures du soir“.

„C'est ton jour de deuil aujourd'hui, mon Rose. Tu es retourné en pensée aujourd'hui à ce jour où tu la perdis cette pauvre mère, cette mère si digne de toi. Je me suis dit hier que si elle vivait, elle serait ici — mais quelles eussent été ses souffrances. Peut-être que ce qui est, est bien. Pourtant il me semble toujours mieux de vivre tant qu'on espère ou que l'on espère espérer... Vous avez mal fait de ne rester pas un seul à Paris, car que veux-tu que je fasse ? Je ne connais personne, et ce pauvre Français sur lequel nous comptions pour me faire faire des connaissances est en prison — sa pauvre femme a été menacée par Brault — on arrête les femmes maintenant ! Une pauvre jeune femme, la maîtresse d'Hubard, arrêtée ! la femme d'Huret, de même. Bolliac m'assure que les siens sauveront Beppo. Mes deux bonnes étaient devenues si affreuses, que j'ai du parler ; on s'est revolté, j'ai chassé une, elle a enmené l'autre à ma

eu în suflet ! A fi atât de departe, atât de departe ! Oh ! Roz dragă, să te ocrotească soarta. Voi încerca să mă rog“.

„25 Decembrie 1853. Ora 10 seara“.

„Astăzi e ziua doliului tău, Roz. Te-ai întors azi cu gândul la ziua aceia când ai pierdut pe biata ta mamă, acea mamă atât de vrednică de tine. Mi-am spus ieri că dacă ar trăi, ar fi aici — însă ce marj ar fi fost suferințele ei ! Poate că e bine așa cum este. Totuși mi se pare că mai bine e să trăiești, atâta vreme cât nădăjduiești sau că nădăjduiește a nădăjdui. Rău ați făcut de a nu rămânea nici unul la Paris, căci ce vrei să fac eu ? Nu cunosc pe nimeni, și bietul Francisc prin care credeam că voi face cunoștințe, e la închisoare — biata sa nevestă a fost amenințată de Brault, se arestează femeile acum ! O biată tânără femeie, ibovnica lui Hubbard, arestată ! Femeia lui Huret, la fel ! Bolliac mă asigură că ai săi vor scăpa pe Beppo. — Servitoarele mele amândouă se făcuseră atât de nesuferite, încât a trebuit să vorbesc ; ele s'au răzvrătit, am ațunat pe una, ea a luat cu dansa și pe cealaltă, spre marea mea bucurie. Ceiace nu

grande joie. Ce qui n'empêche pas que je suis seule à tout faire depuis quatre jours et nuits. Tu sais qu'en France, à la veille de Noël, les enfants mettent leurs souliers dans la cheminée pour recevoir des cadeaux de l'Enfant Noël — or, les nôtres demandaient depuis 15 jours quand viendra l'heureux jour. Hier donc, après une journée terrible, je les baigne, je les couche, et les souliers sont bien placés dans la cheminée. Je trouve en bas chez le marchand pour trois francs de bonheur et je mets tout cela dedans et autour des souliers. J'ajoute deux lettres de Papa. Ah ! quelle joie ! C'est ainsi que je me levais à ce jour jadis, mais je mets mon enfance dans mes enfants — et ce jour est bien sombre cette année“.

„5 Janvier 1854“.

„...Et voilà que la vieille année s'est écoulée ; la nouvelle a cinq jours et je n'ai pas encore parlé avec toi. C'est que, mon Rose, je n'en ai eu ni le temps ni la force. Je souffre de la névralgie, et pour Réveillon elle m'a amorcée toute la nuit. Le premier jour de l'an j'ai souffert comme une damnée.

impiedecă, că am rămas să fac eu singură toate de patru zile și patru nopți. — Știi că în Franța, de ajunul Crăciunului, copiii își pun pantofii în cămin (șemineu) pentru a primi jucării de la Moș Crăciun. Or, ai noștri de 15 zile tot întrebă când va veni acea fericită zi. Așa dar ieri, după o zi îngrozitoare, i-am scăldat, i-am culcat, și pantofii au fost bine așezați în cămin. Am găsit jos la prăvălie „fericire de trei lei“ și am pus toate aceste înlăuntrul și împrejurul pantofilor. Am adăugat două scrisori de la tata. Ah ! ce fericire. Astfel mă scuțam și altădată, în ziua aceia, dar îmi pun copilăria în copiii mei — și ziua aceasta e foarte întunecoasă în ast an“.

„5 Ianuarie 1854“.

„...Și iată că bătrânul an s'a scurs ; cel nou are cinci zile și eu încă n'am vorbit cu tine. Pricina, scumpe Roz, e că n'ar avut nici timpul, nici puterea. Sufer de nevralgie, și de Reve-

Une rage qui a duré toute la journée avec une fièvre à frissons... Ajoute à cela: pas de bonnes, car jé n'ai eu que Lundi une jeune fillé étrangère et qui était seule, car le vieille aussy a déguerpi. Ah! mon Rose, que de fois je t'ai béni dans mes douleurs. Toi tu ne me laissais rien sentir de mal, et même malade j'éprouvais du bonheur, car tu me soignais... Le petit a été malade lui aussi... Tous les matins son premier mot est: „Maman, où qu'il est papa *audourd'hui*?" où bien: „Maman, quand qu'il viendra, papa?" Il a tant maigri, mais Dieu merci, il va mieux, il joue, il demande un peu à manger, et je ne suis plus inquiète. Mais toi? Voilà, des que mes enfants vont mieux, je me demande ce que tu fais, à quels risques tu t'exposes... J'ai eu le 28 Décembre une lettre de toi de Galipoli. Elle m'a laissé un bien-être immense. Tu m'aimes, oui, et j'en suis heureuse. C'est si bon d'aimer. Aimons-nous, va, le monde n'a rien de plus doux que cela. On est jeune tant qu'on aime, on est heureux, on est fort. Aimant et (étant) aimé,

lion m'am chinuit toată noaptea. In ziua întâi a anului am suferit ca o afurisită. O criză care a ținut toată ziua, cu o febră cu scuturături.. mai adăogă la asta că n'am servitoare, căci n'am avut decât Lunj o fată străină, care era singură, fiindcă și bătrâna a șters-o. — Ah! Roz dragă, în durerile mele, ce de-secri te-am binecuvântat. Tu nu mă lăsaî să simt răul, și chiar când eram bolnavă mă simțeam fericită, căci tu mă căutai.. Și mîtitelul a fost bolnav.. In fiecare dimineață, întăia lui vorbă este: „Mamă, unde e tata *astăzi*?" sau „Mamă; când vine tata?" A slăbit atât de mult, dar Slavă Domnului că e mai bine; se joacă, cere câte puțin de mîncare, și nu mai sunt îngrijorată. Dar tu? Iată, cum sunt copiii mai bine, cum mă întreb ce faci tu, la ce riscuri te expui.. La 28 Decembrie am primit o scrisoare de la tine de la Galipoli. Ea mi-a făcut mult bine. Mă iubesti, da, o văd prin ea ca și printre rîndurile tale, și sunt fericită. Ce bun lucru e să iubești. Să ne iubim, hai! nu e nimic mai dulce în lume decât asta. Cât iubești ești tînăr, iești fericit, ești tare. Când iubești și ești iupit, poți înfrunta orice.. E cea-

on peut tout braver... Il est 11 heures, bon soir. Mais tu n'est pas là pour l'entendre mon bonsoir, et je soupire en regardant ma chambre, quoi que nos trois enfants y dorment paisiblement. On ne devrait jamais se séparer, à moins d'un grand devoir ou d'une nécessité. Car quand on aime, c'est retrancher une partie de sa viè, et la vie est courte. Restons toujours ensemble désormais, adviene que pourra”.

*

Notele Mariei Rosetti se opresc aici, deși bărbatul ei nu s'a întors la Paris decât abia vre-o 5—6 luni mai târziu, în vara 1854. Misiunea sa și a celorlalți revoluționari nu izbutise. Cu toată dorința, chiar a lui Grigore Vodă Ghica din Moldova, de a se forma o Legiune Română, Turcii neîncrezători, nu au îngăduit acest lucru. Din Notele lui Rosetti aflăm că de la Galipoli el s'a dus la Adrianopol, Filipopoli, Belgrad și Vidin (Februarie 1854), de unde voia să treacă Dunărea și cu sătenii de acolo s'o apuce spre Cernați „unde să sculăm poporul și să mergem la munți”. Pentru aceasta îi trebuia însă arme, vre-o 3000 de puști, pe care Turcii i le făgăduiseră. Ștefan Golescu se întâlnește la Șumla cu Tell și cu Eliade și prin intervenția lui Omer Pașa se împăcaseră, el și Rosetti, cu aceștia, condiție pusă de Omer pentru a le da armele ce cereau. Dar împăcarea nu fu de nici

sul 11, bună seara. Dar nu iești aici pentru a-mi auzi acel bună seara ce-ți idoresc, și oftez uitându-mă la odaia mea de culcare, deși tus-trei copii dorm liniștiți în ea. N'ar trebui să fie despărțiri, afară de cazul unei mari datorii sau al unei necesități. Căci când iubești, înseamnă a tăia o bucată din viață, și viața este atât de scurtă. Să rămănem pe viitor întotdeauna împreună, orice s'ar întâmpla”.

un folos, căci armele nu le căpătară. Ba mai mult, „după două luni de felurite minciuni”, zice Rosetti, „ne-au zis Turcii să plecăm la Stambul.”

Rosetti se întoarce deci la Paris, supărat de cele întâmplate, dar fericit să-și regăsească familia. De altfel, războiul Crimeii isprăvindându-se cu izbânda franco-turcă împotriva Rușilor, *Tratatul de la Paris* îmbunătățește soarta Principatelor Române, scoțându-le de sub veșnica împilare a marilor puteri vecine, și recunoscându-le dreptul de a se ocârmui singure și de a duce o viață neatârnată.

Însă surghiunul patrioților nu luase încă sfârșit. El trebuia să mai țină aproape trei ani. În timpul acesta, în vara 1856, unul din copii Rosetteștilor, Mircea, se îmbolnăvește și tatăl său îl luă cu dânsul la băi. *) Maria, care nădăjduise că de acum înainte nu se va mai despărți niciodată de bărbatul ei, rămâne iar singură la Paris, amărită și foarte mâhnită. În carnetul ei de Note mai sunt două pagini, interesante pentru psihologia acestei femei mereu îndrăgostită de bărbatul ei, deși se trecuseră 9 ani de când era măritată. Le vom reproduce aci în traducere românească, fiindcă nu mai e folositor a le da textul original, deoarece din paginile trecute ne-am putut face o idee justă de stilul ei în limba franceză.

„16 Iulie 1856. Paris, rue de l'Est 19.”

„Încă o plecare! Și nu mă pot obișnui. Sunt, Slava Domnului, toate șansele că această despărțire să nu ție mai mult de o lună, însă ea are drept pricină subreda sănătate a scumpului meu Mir — și nici tu nu ești bine. *) Totuși am nădejde și nu sufăr prea mult, decât atunci când trec prin odaia ta și găsesc paturile voastre goale. E întuneric azi în odaie, nu

*) Accident de trăsură pe străzile Parisului.

*) adevărat bărbatul ei.

este candelă. Adinioară a fost aici Grădianu, care a venit să stea un ceas cu mine, și când a plecat și l-am dus până la ieșire, m'am oprit la ușa sufrageriei, care duce acolo. Am făcut o mișcare înspre ușă, dar văzând odaia atât de întunecoasă, n'am putut intra și m'am întors în salon... N'am făcut azi nimic altceva decât m'am uitat la ceas și la foaia de drum. Vă întovărășeam astfel din stație în stație și la 7 am răsuflat: „Au sosit” spuneam copiilor și la toți cei ce voiau să mă audă. Pe urmă i-am culcat; acum ei dorm și eu sunt singură. Mărturisesc că sufăr. Unde ești tu, Roz iubite? Sunt așezată pe locul unde ai fi fost tu. Și măcar n'am tăria să mă duc să văd patul tău, acum gol și rece, patul acela la picioarele căruia mergeam să mă așez pentru a vorbi cu tine, sau măcar pentru a te privi când citești sau când dormi. Mă doare și n'am cui s'o spun. Ah! te năcăjesc pentru toate nimicurile! Dar ce vrei, sufăr, și tu n'o știi. Ți-oi mai vorbi și mâine. E târziu și trebuie să mă culc. Mă voi duce să sărut pe Biș și pe încântătorul Lulu, care astăzi s'a întrecut în nebunii. Imi spunea mereu că tata și Mir „sont allé au pin de fer du nord” *), căci de la călătoria noastră la Enghien acesta a rămas pentru el numele tuturor trenurilor, vagoanelor etc. — Vă îmbrățișez pe amândoi și vă sărut cu patimă, cum voi săruta și portretele voastre, și — bună seara. Dumnezeu fie cu voi!”

*

Acum că cunoaștem sufletul acestei femei, acum că știm ce admirabilă soție a fost ea, ar trebui să

*) Sont allé au chemin de fer du Nord = s'au dus la calea Ferată de la Gara de Nord.

ne ocupăm și de Maria Rosetti ca mamă. O lungă corespondență cu copiii ei din anii 1865 și până la moarte, păstrată la Academia Română²⁰⁵), ne-o arată ca o tot atât de bună, iubitoare și incomparabilă mamă precum fusese și soție. Nu putem întrebuița în studiul de față această corespondență, fiindcă ar însemna să lungim prea mult acest capitol. Dar dragostea ei pentru copii, grija ce a avut de ei și creșterea ce s'a priceput a le da, se vede și din aceia că, întoarsă în țară, ea a scos o revistă intitulată: „Mama și copilul”, fiindcă pe dânsa pedagogia a interesat-o foarte în deosebi. Orică prunc îi era ei drag. Fijnd încă la Paris, scrisese odată unei prietene, doamnei Dumesnil, fata lui Michelet (3 Ianuarie 1852): „Da, da, vorbește-mi de copiii dumitale. Oh! am și voi avea întotdeauna un locușor în inima mea pentru ei!”

Întoarcerea refugiaților în țară s'a întâmplat abia în Iulie 1857. De atunci în colo, Costachi Rosetti este amestecat în toată viața publică a României: Divanul Ad-hoc, Unirea, detronarea lui Cuza, Războiul, Regatul... În 1859-60 el este director al Teatrului Național, în 1866 ministru al Cultelor sub Carol I, în 1878 și 1881-82 ministru de Interne, și în totdeauna alături de marele său prieten I. C. Brătianu. E unul din stâlpii „liberalismului” și fondator al ziarului „Românul”, pe care l-a condus cu râvnă și pricepere, și în care umplea el singur coloane întregi cu tot ce-l tăia capul: politică internă și externă, critică literară și teatrală, glume, snoave, principii de etică, de pedagogie și de „bon ton”...! Maria Rosetti colabora și ea la „Românul”, ziarul bărbatului ei, ba cu principii de educație, ba cu critici literare, pe care le iscălea *Florica* sau *Elena*. Spicuim în „Mama și copilul”²⁰⁶), aceste frumoase rânduri scrise de ea, care mai mult decât oricare al-

tele ni se pare nouă a desvălui neprihănitul suflet al acestei femei superioare:

„Ce este neapărat să aibă cineva” *).

„Un zâmbet pentru cel fericit, o lacrimă pentru cel ce suferă, o laudă pentru cel drept, o scuză pentru cel nedrept, o mângâiere pentru copii, respect pentru bătrâni, bună primire pentru străin, indulgență față de altul dar asprime față de sine însuși, îndoială pentru cel ce te laudă, ascultare celui ce te ceartă, liniște în bucurie, curaj în năcaz, muncă obștească, iubire pentru toți, credință cuvântului dat și pace în sufletul tău!”

De asemeni din primul număr al revistei sale: „Mama și copilul” apelul ei către mame:

„Vouă, mame române, închin întâiele coloane ale acestui ziar, căci prin a voastră mijlocire trebuie să ajungă el în mâinile lor și numai cu sprâjinul vostru pot spera că-l voi putea face să le fie folositor... Sunteți mame, cum sunt și eu; copiii voștri sunt Români, ai mei asemeni, și ai voștri și ai mei au o mamă comună: *România!*”

Veșnicile tânguiri de altă dată ale soțului ei: că nu citește destul, că nu scrie, că *nu e gospodină*, încetaseră. De la întoarcerea lor în țară armonia cea mai desăvârșită începu să domnească în căsnicia lor, și nu numai că Rosetti își iubi și-și prețui nevasta din ce în ce mai mult, dar cu încetul ajunse a fi ea aceea care luă „frânele în mână”, care-l călăuzea pe el și care-și arăta, fără a părea și mai ales fără a vrea ca lumea s'o știe, superioritatea ce incontestabil a avut-o față de el. În intimitate însă aproape că nu se mai sfia să-și-o arate. Ce deosebire între stilul scrisorilor ei de altă dată, când era amoroasă și încă

*) Acest titlu, într'o românească atât de nefirească, dovedește că sau Maria Rosetti se gândea în limba franceză sau engleză, sau că poate chiar scria francezește și dădea apoi articolele ei la tradus.

nesigură de întreaga afecțiune a soțului ei, și stilul de acum, când ajunsese conștientă de propria-i valoare ca și de ascendentul ce căpătase asupra lui. O scrisoare din vremea aceia, întâmplător rămasă, ne va dovedi-o. E aruncată în graba penei, fără nici o grijă de stil, fără ca aproape s'o poată cineva înțelege, afară de cel căruia era adresată.

Maria Rosetti se afla la Golești în Argeș, unde mergea adesea fratele ei Ettingham Grant fiind înșurat cu Zoe Racoviță, fata lui Alexandru Racoviță și a Anuței Goleșcu²⁰⁷). Ne aflăm în toamna anului 1863. Elena, Doamna lui Cuza Vodă, urma să treacă prin Golești pentru a merge la Curtea de Argeș. În familie (foarte numeroasa familie a Goleștilor) măci rivalități: cine va întovărăși pe Doamna Țării la bisericile lui Basarabă și Neagoi, cine va avea cea mai frumoasă trăsură și cei mai buni cai și așa mai departe.

Aceste tălmăciri erau necesare pentru a înțelege scrisoarea:

„Jeudi soir, 15 Octombrie 1863”.

„Bonsoir mon Rose, ah! que je voudrais t'avoir ici. Je suis si seule, les chambres sont si grandes... Je te trouve bien... tu sais... avec la dépêche, *prostitute!* De quelle voiture m'avais-tu dit de m'enquérir?? De celle de Davila, n'est-ce pas? Eh bien, je ne voulais pas nomer Davila, voilà tout. Il avait écrit à Anutză *) de se tenir prête et qu'elle et lui accompagneront la Princesse à Curtea d'Argetsch. Comme tu devais savoir le voyage de la Princesse, je te croyais assez d'esprit pour deviner le reste. Beppo **) m'avait bien dit que tu n'y comprendrais rien, mais j'ai pris l'air d'une Desse offensée dans sa dignité

*) Anuța Grant, cumnata Mariei.

**) Beppo era numele ce dădeau intimei lui I. C. Brătianu.

et je lui ai dit: Vous ne connaissez pas Rose! Hélas, il te connais mieux que moi, *bêta!*“²⁰⁸).

Această scrisoare face cât un volum întreg de corespondență!

Renumerele ce și făcuse Maria Rosetti ca „soție și mamă“ nu era întrecut decât de amintirea ce rămăsese vie în inimile tuturor a felului curajos și inimos cum ajutase pe revoluționarii din 1848 să și recapete libertatea, vestita goană de-a lungul Dunării, care rămâne punctul culminant al vieții sale.

La 9 Ianuarie 1868 noul Domnitor al României, Carol I, trimise Mariei Rosetti un foarte frumos portret al mamei sale²⁰⁹), întovărășit de următoarea scrisoare:

„Doamnă”

„Vă trimit portretul iubitei mele mame, care a fost făcut în timpul când mă purta încă în brațe, dar nu cu acea neliniște pe care ați încercat-o Dv., Doamnă, în timpuri de grea cumpănă cu primul copil. D-voastră ca mamă veți înțelege mai bine ca oricine cât de mult trebuie să sufere astăzi buna mea mamă de a fi despărțită de un copil pe care se obișnuise să-l vadă întotdeauna lângă dânsa. Jertfa pe care o face este destul de mare, dar ea l-ar suporta cu bucurie, dacă ar fi sigură că fiul ei va face fericirea poporului ce i-a încredințat destinele sale”.

„Vă rog să credeți, Doamnă, în sentimentele mele.

Al D-voastră,
Carol”.

Iată răspunsul Mariei Rosetti, cu multe tăieturi din lunga ei scrisoare:

„București, 11 Februarie 1868”

„Prea Înălțate Doamne”, *)

„Ași vrea să gădesc, în limba îngăduită celui ce vorbește Suveranului său, cuvintele care să arate ceia ce simt față de Alteța Voastră pentru prețiosul dar cu care m'ați cinstit și pentru nobilele și mișcătoarele cuvinte care au întovărășit acest dar... Onorându-mă și cu o scrisoare de mâna Domniei Voastre, ce va rămânea pentru totdeauna o neprețuită moștenire copiilor mei, V'ați adresat unei Mame și i-ați vorbit de-a Voastră, în fiu supus și iubitor. Lăsați-mă deci, Măria Voastră, să vă vorbesc ca o mamă, pentru că iubirea Voastră de fiu să facă să se șteargă depărtarea ce este între noi. Mi-a părut de atâteaori rău de această depărtare... care nu mi-a îngăduit a Vă spune acele lucruri ce merg la inimă și ușurează, acele lucruri simple și adevărate de care inimile mamelor sunt pline, de a vă vorbi de Mama Voastră, de Familia Voastră, de Patria Voastră cea d'întâi — Vouă, care uscați *atâtea lacrimi*, să vă fac să vărsați la rândul Vostru o *lacrimă* de înduioșare, spunându-vă cât de mult sunteți iubit și binecuvântat în noua Voastră patrie... Dar dacă respectul m'a împiedecat să vin eu la Alteța Voastră pentru a Vă spune aceste vorbe, bunele Voastre cuvinte au venit ele la mine! Sunt fericită și mândră. Fii bine cuvântat, Măria Ta, pentru această bună atenție. Portretul Augustei Voastre Mame va rămânea în căminul nostru obiectul venerațiunii celui mai respectuos și duios cult, și dacă Dumnezeu, pe care-l implor, va dărui viață copiilor mei, înaintea acestui portre vor vorbi ei despre Istoria Neamului copiilor lor și-i vor învăța să iubească pe ai Măriei Tale!...”²¹⁹).

*) In originalul francez : „Monseigneur“.

Prea frumoase cuvinte! În fața acestui portret al mamei regelui Carol I, în casa nepoților de fii ai Mariei Rosetti *)), a copiat, după 80 de ani, autorul acestei cărți cuvintele autoarei acelei scrisori. O tradiție care se respectă. Căci nepoții Mariei Rosetti sunt, nu numai cei de sânge, dar și cei sufletesti, care iubindu-și neamul își iubesc și dinastia, fiindcă trebuie.

Și fiindcă regele Carol I, laudat de unii, criticat de alții, n'a intrat încă cu totul în Istorie — nici el, nici Maria Rosetti — mai dăm aici și răspunsul său la această scrisoare răspuns *inedit*, de care să se folosească viitorii cercetători ai trecutului românesc, când vor înfățișa vremuri și oameni așa cum au fost, nu cum i-au văzut și simțit patimile contemporanilor:

„Duminică, 10 Martie 1868”.

„Doamna, scumpa mea mamă, căreia îi trimisese scrisoarea Dv. ce atât de adânc m'a mișcat, mi-o trimite înapoi, întovărășită de următoarele cuvinte: Spune Doamnei Rosetti că-i sunt recunoscătoare de dragostea ce are pentru tine, că nădăjduiesc că binecuvântarea ei îți va aduce noroc, și mai spune-i ce fericită sunt, ce mare mângâiere este pentru mine de a te ști iubit, binecuvântat în noua ta patrie, pentru care am o atât de adâncă simpatie și pe care așa vrea așa de mult s'o cunosc...”²¹¹).

În 1877 se răscolii în inima eroinei din 1848 simțimintele ei de odinioară. Era cu aproape 30 de ani mai bătrână, dar sufletul ei rămăsese același. În timp ce ostașii noștri luptau la Plevna, Maria Rosetti căuta pe răniții războiului la Turnu Măgurele. Într-o broșură a doctorului Fialla, chirurg al „Crucii

*) Constantin Horia și Dinu Vintilă Rosetti.

Roșii" în timpul războiului ruso-româno-turc, citim următoarele entusiaste cuvinte ²¹²):

„D-na Maria C. A. Rosetti locuia alături de spital. O solitudine și o iubire maternă a condus la această doamnă la fapte incomparabile. Zile și nopți a consacrat spre a alina suferințele răniților... A o mulțumi pentru ostenele sale nu poate fi sarcina mea, ci a tuturor acelor cari s'au bucurat de îngrijirile domnieisale... mie mi s'a întipărit numai abnegația cu care s'a devotat omenirii suferinde...“

Pe atunci Maria Rosetti avea 58 de ani, mereu tânără și plină de viață. A mai avut fericirea să vadă izbânda aceluia război, să vadă și urmările lui: Neațârnarea și Regatul!

Pe urmă, deodată, se lăsă peste viața ei întunericul.

În 1885 îi moare bărbatul, în locuința sa din strada Dorobanți *), pe care o avea cu chirie firește, căci precum n'a avut trăsură, astfel n'a avut nici casă nici odată. Ultimele sale cuvinte ar fi fost: „Mângâiați pe soția mea.” ²¹⁶). O foarte frumoasă „Adresă de condoleanță a comercianților și industrișilor Capitalei către soția eminentului cetățean C. A. Rosetti“ ^{**}), câteva alte vorbe sau scrisori de „regrete eterne, și Maria e dată uitării. Îi arde casa cu aproape tot ce avea înlăuntru ^{***}), îi mor copii, Mircea și Bișeta ^{****}) rămânând, din cei 8 copii ce avusese,

*) Strada Dorobanților mergea pe atunci de la Șoseaua Ștefan cel Mare la piața unde e azi statuia lui Al. Lahovari, iar de acolo cot la dreapta, mergând până în Calea Victoriei la Biserica Albă, Casa lui Rosetti era pe strada numită azi

***) C. A. Rosetti a fost timp de peste 30 de ani starostele lor.

****) Locuia atunci pe strada Doamnei, cam peste drum de Pref. Poliției.

*****) Libertatea-Sofia, desmiardată Bișeta sau Biș, a fost măritată întâi cu generalul C. Pillat și-apoi cu Mișu Korne, cel mai

numai cu doi: Vintilă și Horia. E săracă, uitată, părăsită.

„Astfel merge lumea, nu e vina ta.”

Moare înfărșit și ea, bătrână de 74 de ani, în ziua de 13 Februarie 1893, la ultimul ei domiciliu de pe strada Surorilor *). E dusă la cimitirul Belu din București și îngropată, pe dreapta în fund, lângă soțul ei, pe care-l supraviețuise așa dar opt ani de zile. O stradă a Capitalei îi poartă numele de femeie: Maria C. A. Rosetti, spre mirarea trecătorilor ce stau de se 'ntreabă „cine o mai fi și asta?”, și o mahala întreagă, cea mai rău famată din toate, poartă numele ei de fată: vestitul cartier Grant! ²¹⁸). Astfel este lumea, zău nu-i vina ta! Dar... veni-va vremea când vor sta, mândri, de vorbă despre Istoria Neamului „copiii tăi de suflet și sub portretul tău”, Maria a lui C. A. Rosetti!

mare avocat pe care l-a avut țara (tatăl, cu altă nevestă, a generalului Rădu Korne, cunoscutul erou al actualului război). „Libertatea” moare la 28 Iunie 1890, la vârsta de 42 de ani. Din cauza ei a ars casa Mariei Rosetti, căci întorcându-se într-o seară dela bal, a răsturnat din nebăgare de seamă lampa de petrol, perdeaua de la fereastră a luat foc și incendiul s'a frânt cu o nemaipomenită repeziciune în tot apartamentul.

*) Astăzi str. Robert de Flers.

XV

O STRAINA NEROMANIZATA

**Elena Racoviță, fata lui Doennig din Vikingii
Scandinaviei**

Elena Iancu Racoviță

Snoabă, vanitoasă, egoistă, pasionată, ușuratecă și nerușinată, acesta a fost vestita, și nu de prea multă vreme răposata, Elena Iancu Racoviță.

Snoabă, căci altfel nu s'ar fi lăudat mereu cu neamul ei, coborîtor din Wikingii Scandinavii, nici nu s'ar fi numit toată viața „Prințesă Racovitza” pe când prin alte două ulterioare căsătorii, a chemat-o cu totul altfel — *vanitoasă*, căci principala ei preocupare a fost să se vorbească de ea — *egoistă*, căci n'a căutat în viață decât numai plăcerea ei — *pasionată*, căci de mică copilă îndeletnicirea sa de căpetenie a fost dragostea — *ușuratecă*, căci n'a știut și nici n'a vrut să puie frâu, în lunga ei viață, acestor patimi — și *nerușinată*, căci până și în „Amintirile” ei s'a lăudat cu tot ce, de fapt, o femeie trebuie să ascundă, fiindcă în astfel de chestiuni pu-doarea trebuie să treacă înaintea sincerității... Elena Dönnig-Racoviță rămâne totuși, prin inteligența, frumusețea și sensibilitatea ei, ca și prin celebritatea câștigată în „afacerea Lasalle”, o figură prea interesantă pentru a nu fi ispitiți a schița ciudata ei viață internațională, care a atins cu cotul pe acea bătrânesc-românească.

Elena Dönnig se născuse în 1844 dintr'un tată

german din Bavaria și dintr'o mamă evreică din Berlin. Era foarte mândră de familia ei, fiindcă prin părinte era de origină scandinavă, coboritoare din vechia și vestita familie Wiking, iar prin mamă-sa se înrudea cu oameni ca compozitorul Mendelschn și chiar cu poetul Heinrich Heine²⁵). Moralicește moștenise dela regii Nordului un temperament violent și oarecum hotărît, iar de la fiii lui Israel o fire artistică și o vădită antipatie împotriva credinței și moralei lui Christ — iar fisicește era o desăvârșit de frumoasă ariană nordică cu un păr abundent și roșcaț de cea mai caracteristică nuanță evreiască.

Își petrecu copilăria la Munchen, unde tată ei era în serviciul regelui Max al Bavariei. Casa lui Dönnig era frecventată de toată societatea locală, aristocrați și artiști, în mijlocul cărora crescua micuța Elena, care avea printre tovarășii ei de joc și pe prințul moștenitor Ludovic, viitorul rege al Bavariei „Ludwig II”, marele prieten al lui Wagner. Intre acesta și fata lui Dönnig se născu chiar o strânsă prietenie, care a ținut până în ziua când, din pricina unei cărți „cu poze” a cărei proprietate era revendicată de amândoi, se luară copiii de păr, rupându-și unul altuia cărlionțele. Domnul Dönnig oprî de atunci pe fata lui să mai meargă la Palat: „Cine a mai auzit” zise el „să-și bată cineva regele? Astfel de strălucite relații nu sunt făcute pentru o sălbatecă ca tine”.

Elena se mângâia ușor. „Mă văd încă” mărturisește ea în Aminitrile sale „făcând, la 6 ani, mici dragoste cu frățiorii camaradelor mele.” La 10 ani era prietenă cu tinere „femei”, dela care o fi aflat multe lucruri noi pentru ea. La 12 ani era logodită.

Părinții ei făcuseră o călătorie în Sardinia, unde mama se dăduse în dragoste cu un colonel italian, vădov de 42 de ani, om foarte bogat. Pentru a ascunde lumii această călcare a poruncii a 7-a, ea găsi

ingeniosul mijloc de a-l trece pe iubitul ei drept logodnicul fetei sale. Cu timpul însă acesta o luă drept bună, tatăl își dădu încuviințarea și logodna fu oficial consfințită. Domnul colonel ceru un concediu și veni la Munchen să-și vadă logodnica. Fata îl găsi bătrân, urît și nesuferit. Ea spuse: „Nu-l vreau”, părinții răspunseră: „Ba-l vei lua”. Afacerea era pe cale să ia o întorsătură dramatică, când sări deodată bunica de colo, zicând: „O copilă de vrâsta ei trebuie mai întâi de toate să învețe carte. O iau cu mine la Berlin. *Vredremo pîu tarde*”.

Elena rămase la bunica ei un an și jumătate. Învăță franțuzește, englezește, italienește, muzică, declamație și... mici aplicări pe teren din „Ars Aman-di” a lui Ovidiu. Avu și un roman cu un băiat frumos însurat cu o femeie urîtă. „Imi plăcea” zice ea „din cauza îndoitelor sale calități fizice și morale, însă lucrul nu merse cu totul departe, căci omul acesta avea un suflet curat și temător.”

Ne aflăm în iarna 1858. În cercurile literare, dar mai ales muzicale, făcu atunci Elena Dönnig cunoștința „tânărului prinț român Ianko von Racovitza”. Băiatul avea 14 ani, ca și ea. De o vârstă amândoi, ei se plăcură. Când declama Elena, cu mult patos, versuri de Schiller sau de Körner, prințul ei român rămânea „bouche bée” — cu gura căscată. Totuși, mărturisește ea:

„Precoce cum eram, el mi se păru încă un băiețel de nimic, deși privirea arzătoare a frumoșilor săi ochi negri, arăta poate maturitatea temperamentului său oriental... Însă băiatul acesta, care trebui să aibă mai târziu o atât de mare înrăurire asupra soartei mele, nu însemna atunci pentru mine decât un mijloc plăcut de a mă perfecționa în limba franceză. Numai talentul său muzical mă impresionă cu adevărat: era armonia însăși; totul în viață, bucuria ca și tristețea, o tălmăcea în sunete.”

Cine era deci tânărul acesta ?

El era din ramura voevozilor Racovița, trecută din Moldova în Muntenia, fiul postelnicului Grigore²¹⁶⁾ și al Cleopatrei Brăiloiu,²¹⁷⁾ nepot lui beizadea Mihai și al Mariei Suțo, strănepot lui Ștefan Vodă și răstrănepot lui Mihai Vodă Racovița*). Putea deci în toată legea — înainte de Constituție — să-și zică la Berlin „Print”.

Născut la București în 1844, el fu trimis de copil, pe la 12 ani, la școală la Berlin.²¹⁸⁾ Părinții săi erau foarte bogați, proprietari, printre altele, a moșiei Floreștii din Ilfov și Erza și Smadovița din Mehedintzi.²¹⁹⁾ Tatăl său a fost mădular în Obșteasca Adu-nare, apoi membru la Curtea de Apel și la Inalta Curte din București, până în Martie 1863, când, demisionând, se stabili cu nevastă-sa în străinătate, la Paris, Nisa, Elveția. Ii vom mai întâlni, sporadic, în rândurile ce urmează. — Iancu, cel mai mic din copii lui Grigore și ai Cleopatrei Racovița, avea un frate Nicolae și o soră Lucia (Negri). În vremea când o cunosc pe Elena Dönnig, el era deci încă elev de liceu. Legăturile prietenești dintre ei, mai mult admirative, pentru talentele lor muzicale și declamatorii, ținură atunci numai câteva luni. Tatăl fetei numit atunci ambasador al Bavariei la Torino, trimise în primăvara 1858 după fiică-sa, să vie la părinți acasă, cu bunică-sa dac'o vrea, căci i-a venit vremea să meargă acum „în lumea mare.” Plecară deci amândouă în Italia. Și se trecură ani și ani, până se mai văzură iar Elena Dönnig și Iancu Racovița !

*

La Torino o aștepta o mare neplăcere: logodnicul

*) Vezi cap. II și III.

ei italian, care zi de zi i se păru ei mai bătrân și mai nesuferit. Altfel: viață mare, în plăcuta tovărășie a lui Cavour, ministrul lui Humberto I „Il Re Galantuomo”, și la curtea Prîncipesei Clotilda (mai târziu Bonaparte). La o masă, cu părinții ei, cu Cavour, cu vestita prințesă Ratazzi, ea fu așezată lângă Ambasadorul Rusiei, tânărul, frumosul și inteligentul conte Hohellberg. Conversația, pe nemțește, englezește și franțuzește — limbi pe care logodnicul Elenei nu le vorbea — fu vioaie și veselă. Domnul Colonel rostogolea ochi de fiară sălbatecă, și îndată după masă își luă logodnica în altă odaie, răcnindu-i în față: „Te-ai purtat ca o cocotă. Am să-i trimit marmoratori măgarului de rus.”

„De oarece habar n'aveam ce înseamnă vorba asta cocotă, ea nu m'a jicnit. Dar logodnicul meu mă amenință și cu *bătaie*, ceiace făcu dintr'odată din mine o leoaică...” scrie Elena în Memoriile ei. Gata deci să-l tragă pe colonel de păr, cum îl trăsesese altădată pe Ludovic al Bavariei, dacă nu venea din fericire bunica în odaie să liniștească lucrurile. Ea porunci logodnicului — strașnică femeie — să plece pe dată din casă și din Torino, și hotărî în același timp că vor părăsi cu toții Italia, a cărei climă nu pria de altfel Doamnei Dönnig. Vor merge la Nisa.

Zis și făcut! Plecară cu toții*), afară de domnul Ambasador, a cărui slujbă nu-i îngăduia să părăsească Torino.

„Ne instalaram la Riviera la începutul lui Ianuar (1859). Oh ! ce trai plăcut, departe de nesuferitul meu logodnic galonat, în câmpiile acele de toporași și trandafiri, în păduricele de portocali scaldate în veșnicul soare al Coastei de Azur...”

Și ce tovărășie ! Dickens, Bulwer, Meyerbeer,

*) Elena Dönnig avea o soră și doi frați mai mici.

Impărăteasa văduvă a Rusiei (a lui Nicolae I), Mari Duci, Arhiduci... și doi marinari ruși de pe bordul vasului „Balcani” ancorat la Villefranche: baronul Krusenstern, locotenent, și baronul Kotzebue, mid-shipman !

Ce tu Dickens și Bulwer, ce tu bătrână împărăteasă văduvă!... Marinarii ruși erau „tineri, blonzi, distinși, bine legați în frumoasa lor uniformă albă.” Iar Maria Dönnig avea 15 ani !

După o scurtă șovăire, soarta căzu asupra lui Krusenstern.

„A fost întâiul meu amor” zice Elena. Iar prietenul Kotzebue, care a fost mai târziu și el Ambasador, scria, mulți ani după aceea, următoarea interesantă mărturisire :

„J'ai assisté à trois choses formidables dans ma vie : j'ai essayé un typhon dans la mer de Chine, j'ai été témoin d'une des plus terribles éruptions volcaniques de ce siècle, et j'ai assisté à l'explosion du premier amour d'Hélène Dönnig !”

Lucrul s'a petrecut frumos, la malul mării, într'un tufiș de trandafiri în floare. „Sois bénie, o nuit proprice!” scria dumneaei „Prințesa Racoviță” 50 de ani mai târziu „Je ne me suis jamais repentie de cet abandon de moi-même au sein d'une nuit parfumée, où palpitait la splendeur du ciel et la tendresse harmonieuse de l'Océan...” Un cer care palpita, deasupra oceanului... la Nisa ! In fine, bine că era sigură că „il n'avait jamais vu, ce vieux ciel terrestre, quelque chose de plus beau ni de plus ardent !”

Un lucru bun a ieșit în tot cazul pentru Elena Dönnig din toată întâmplarea aceasta. Escadra dela Villefranche plecă în curând, luând cu ea spre alte zări pe locotenentul baron Paul de Krusenstern, pe care fata Ambasadorului bavarez nu-l mai văzu ni-

ciodată. *) Inșă, îndrăgostită cum rămăsese și cu dorul după cel plecat, când i se înfățișă deodată colonelul italian, venit din Sardinia să-și îmbrățișeze logodnica, ea își rupse inelul din deget și i-l aruncă în obraz, răcnindu-i cu sălbătăcia Vikingilor de altădată: „Ia'ți-l. Te urăsc. Pleacă și să nu te mai văd!” Apoi alergă la bunică-sa, care o îmbrățișă, zicându-i: „Slava Domnului că ai avut tăria să te scapi de el. De acum lasă-mă pe mine să lucrez.”

Și lucră bătrâna așa fel, pe lângă Dönnigi și pe lângă Italian, încât acesta dus a fost pentru totdeauna din calea celor ce nu-l voiau.

Elena rămase la Nisa până în 1862. Avea acum 18 ani. Bunică-sa, care găsea că viața pe malul caldei Mediterane era prea ușuratică, o luă cu dânsa din nou la Berlin. Acolo reînoi ea prietenia cu Racoviță, care nu i se mai păru atât de copil... 18 ani și el, de-o seamă cu ea. Și în afară de asta, obișnuită acum cu oamenii de la Sud, nu-i mai plăceau Nordicii. Iancușor, cu părul său creț și ochii acei negri, mari și strălucitori, era acum pentru ea „frumosul meu prinț oriental”. Era student băiatul, la Facultatea de Drept, dar tot muzica rămăsese îndeletnicirea sa de căpetenie.

„Frumoasa pereche ce eram noi atunci, el și eu, atrase atenția genialului pictor Kaulbach, care făcu portretul nostru” fiindcă-l minuna contrastul dintre fața neagră a Românului și pielea alb-catifelată a Nemțoaicei.

Impreunați pe pânză sufletele lor se împreună și ele, se topiră împreună, „et ce fut bien l'amitié, la plus tendres des amitiés, qui fut notre lien essentiel”.... căci încolo, oricum ar vrea s'o întoarcă Elena în Amintirile ei, se vede lămurit că ea nu l-a iubit.

*) Ei muri câțiva ani mai târziu într'o expediție la Polul Nord.

În el din potrivă se aprinse tot focul tinereții și temperamentului său, toată vârtoarea dragostei d'întâi... și celei de pe urmă de altfel, căci altă femeie n'a mai știut el a iubi.

În genunchi la picioarele ei, ochi în ochi, mângâind-o ușor, micul prinț oriental se ruga :

— „Fii tu nevasta mea. Făgăduiește-mi, că după ce voi isprăvi studiile mele, mă vei lua de bărbat!”

Iar ea :

— „Dacă până atunci nu voi iubi pe un altul mai mult decât pe tine, atunci, da, te voi lua de bărbat.”

Dragostea e asta ? Cu'n *dacă* și cu'un *poate* la coadă ? Bărbatul fu totuși fericit, și din ziua aceea îi dăruie viața, precum îi dăruise mai înainte sufletul și iubirea.

„Nu eram vrednică de această jertfă” scria Elena mai târziu „dar totuși o primii cu inima ușoară, ca un lucru ce mi se datorește, cum primește floarea mângâierea caldă a soarelui.”

Bine, Eleno, faza aceasta e frumoasă! Trist a fost ce-a urmat. Trist și dramatic din cale afară.

I se vorbea mereu, de la o vreme, de un oarecare Ferdinand Lassalle. Unde mergea, unde se 'nvârtea, mereu Lassalle și Lassalle ! „Cum ? Nu-l cunoști ?”

— „Nu, dar cine e el ?” — „O ! un mare revoluționar, un spirit superior, un savant, cucerește toate inimile, pe femei ca și pe bărbați.”

Elena merse la bunica :

— „Cine e Lassalle, bunicuță ? Ce știi tu de el ?”

— „Lassalle ? Cum îți vine ? Un nebun. Un om care ar vrea ca bogății să-și împartă averile cu săracii.”

— „Oho !” se gândi fata.

Dar bunica urmă, pornită :

— „A fost amestecat și într'o afacere de furt...”

nu prea știu cum... și trăiește pe spinarea unei femei bătrâne, Contesa Hatzfeld, care-l întreține... Un om imoral, o lepădătură !”

Elena merse la Iancu :

— „Dragule, știi tu cine e Lassalle ?”

— „Dar ce îți pasă ție ?” răspunse micul prinț oriental. „E un om pe care nu'l vei întâlni niciodată în societatea noastră.”

Câteva zile mai târziu Elena Dönnig se afla în salonul avocatului Hirzemensel, căci, deși frecventa mai cu seamă pe aristocrați și pe artiști, ea mergea și în casele evreilor, cu care în parte se înrudea, deoarece era evreică după mamă.

Doamna Hirzemensel veni întru întâmpinarea ei:

— „Lassalle e aici... în cabinetul bărbatului meu... Curiozitatea dumitale va fi satisfăcută.”

— „Nu mă prezenta îndată” răspunse Elena. „Ași dori să mă uit la el înainte de-a ne cunoaște.”

Ușa se deschise și Hirzemensel intră în salon cu o spetele său. Era înalt, frumos (după gustul Elenei), ținea capul sus, avea o privire stăpânitoare.

„Când începu să vorbească” ne asigură Elena Dönnig „toată lumea rămăsese înmărmurită de sgo-motoasa și puternica sa elocvență, care era ca o apă mare când rupe zăgazurile, desrădăcinând tot ce-i stă în cale... Astfel intră Lassalle și în viața mea, ca o furtună nimicitoare !”

Dar fiindcă fata era deșteaptă și știa ea ce vrea, deși cucerită dela început, ea ieși din ascunzătoarea ei, și venind drept în fața oratorului, îi trânti în obraz :

— „Mă iartă, domnule, dar nu sunt de părerea dumitale.”

Atât îi ajunse lui Lassalle ca să fie la rândul său cucerit de această frumoasă vitează.

— „Bine, bine” zise el zâmbind. „Aceasta nu mă miră de loc. Nici nu putea fi altfel.”

Apoi se prinse a râde :

— „Auzi, mă rog ! Întâia vorbă ce mi-o spune fetița asta, e o bravadă !” *)

A doua zi Elena merse la Iancu să-i spuie, textual :

— „Am făcut însfârșit cunoștință cu Lassalle. Dacă m’o vrea, voi fi soția lui, căci el întrupează idealul ce mi-am făcut despre bărbați.”

— „In numele lui Dumnezeu” răspunse el „un om cu care ai petrecut numai câteva ceasuri într’o societate beată de paradoxe și de vinuri alese, un om cu o reputație ca a sa...”

— „Nu te lega de el ! De altfel nu te-am întrebat părerea ta. Iți împărtășesc un fapt, atât !”

Iancușor tăcu. El iubea, și deci nu putea să nu nădăduiască că furtuna aceasta va trece ca un vis urit. Deocamdată însă fu nevoit să procure Elenei operele lui Lassalle: Legea aramei, Moneta legală etc. Ce o fi înțeles din aceste lecturi pentru mistuirea cărora trebuie o altă cultură economică decât cea pe care o posedea ea, treaba ei. Elena citea, fiindcă iubea. Slovele din carte îi aminteau chipul autorului.

*) Ferdinand Lassalle (1825—1864) a fost fondatorul „Asociației Generale Germane a Muncitorilor”. Prieten cu Karl Marx, unul din promotorii Socialismului, economist de frunte, el e mai cu seamă cunoscut prin „Legea Aramei”, „Asociația producătorilor”, „Moneta legală” și „Dreptul de a lega”. Prin teoriile sale, dar mai cu seamă prin strănia, dar logica sa teorie a Legei Aramei, el a pus în fierbere intelectualitatea timpului său, care l-a înălțat pe cele dintâi trepte ale școlii socialiste. E unul din precursorii Comunismului și, alături de Karl Marx, una din Zăitările Bolșevicilor. Evreu firește, dar e de presupus că dacă s’ar scula din mormânt, ar fi destul de mirat de felul cum coreligionarii săi au înțeles și aplica teoriile .

În cursul acestei ierni, 1864, ea nu-și mai văzu idolul decât de două ori, întâmplător : odată la teatru și odată la un bal, balul Juriștilor.

Domnișoara Dönnig era îmbrăcată într’o rochie de mătase albă, împodobită cu trandafiri albi și „cu spicuri de grâu în păr.” Era scânteitor de frumoasă și Lassalle își pierdu în seara aceea capul pentru totdeauna. A fost, s’ar putea zice, ziua condamnării sale la moarte. Își șoptiră amândoi vorbe grave și definitive. Se legară pe viață. Nu le mai păsără de „qu’en dira-t-on”, de scandalul ce ar putea provoca contesa Hatzfeld, de opunerea părinților și chiar a bunicei Elenei. Soarta era aruncată.

Iancu era și el la balul acesta. Veni s’o roage pe Elena pentru un vals. Pe când dansau în mijlocul salonului, se plecă puțin la urechea ei :

— „Acesta e Lassalle ?”

— „Da.”

— „Are un cap expresiv.”

Aducând-o înapoi la locul ei, se întâlni iar cu rivalul său. Bărbații se măsurară din ochi, apoi se pierdură în mulțime, unul într’o parte, cellalt în altă. Nu s’au mai văzut până în ziua când au mai stat față în față, cu pistolul în mână.

În primăvară muri bunica. Înainte de a-și da sufletul, îl chemase pe Racoviță la căpătâiul ei, rugându-l să-i făgăduiască cum că „n’o va părăsi nici odată pe Ilenuța ei și că-i va rămâne prieten și mângâitor, „*envers et contre tous*”. Iancu Racoviță jură.

În Mai, Elena Dönnig se întoarse la părinți. Tatăl ei era acum ambasador la Berna, dar familia locuia la Geneva, fiindcă era lacul frumos și clima mai sănătoasă. În Iulie, fata ceru voie să meargă în tovărășia unei prietene engleze, la Wabern, pentru a face de acolo o excursie pe muntele Righi. De fapt,

era pentru a se întâlni cu Lassalle, care făcea „o cură de aer” la Kaltbad.

Părinții, care habar n'aveau, o lăsară să meargă și întâlnirea avu loc.

În Amintirile ei, Elena Dönnig vorbește cu un mare lux de amănunte despre această întâlnire, fiindcă atunci, acolo pe Rhighi, au hotărât ei să grăbească căsătoria și să înlăture orice piedică, ori din partea cui ar veni. Dar din tot ce și-au spus ei acolo, vorbe de dragoste, planuri de viitor, disecare de sentimente și desvăluiri de gândiri, interesantă ni se pare nouă numai următoarea scurtă convorbire :

— „Dacă răspunsul cererii mele în căsătorie va fi favorabil, vei cere tu de la mine să trec la Creștinism ?” *)

Iar ea :

— „Năciodată. Prea sunt eu puțin credincioasă pentru a pune preț pe chestiuni religioase. De cât un singur Dumnezeu, mai bine îmi plac mai mulți zeișori !”

Epoca „liberilor cugetători” începuse în Europa și în lume și sângele mamei israelite era mai puternic decât sângele nordicilor Wickingi creștini !

Întoarsă acasă, încă plină de amintirea celui care-i cucerise sufletul și simțurile, Elena Dönnig s'apucă să scrie lui Iancu.

„Oh ! cette lettre pétrie à la fois d'égoïsme et de tendre pitié !” mărturisește ea însăși în Memorile ei. Își recunoștea „greșeala și barbaria”, dar, oricum, era sinceră, căci doar îi spusese că dacă va întâlni pe un altul pe care-l va iubi mai mult decât pe el, se va căsători cu acela. Știe că micul ei prinț oriental va suferi, dar îi cere totuși să-i rămâie prie-

*) Lassalle era evreu.

ten... și protector, căci astfel jurase el bunicăi, nu așa ?

De fapt, ceiace ea nu mărturisește, dar se citește bine printre rânduri și se vede și din faptele cum au urmat, că Elena cerea celui care o iubea pe dânsa, să facă tot chipul pentru a hotărî pe părinți să nu se opuiască la căsătoria ei cu un altul ! „Sunt cea mai femeie dintre femei” zicea ea într'alt loc. Adevărat că așa !

De la Kaltbad, Lassalle îi trimitea două scrisori pe zi și patru telegrame. Ii scria :

„Ești tu oare ambițioasă, copila mea ? — Dacă da, îți pot spune că va veni timpul când Berlinul mă va primi în triumf, într'o caretă trasă de patru cai albi, iar tu vei fi întâia femeie a Germaniei !”

Și când, însfârșit, veni și el la Geneva pentru a o cere părinților în căsătorie, când „strânși unul de altul se sorbeau din ochi”, când Elena-i spunea : „Singura mea ambiție este de a fi nevasta lui Ferdinand Lassalle și de a împărtăși soarta sa.” — atunci dumnealui îi răspundea prin vorbele ce-i mai spusese în scris :

„Soarta noastră va fi vrednică de invidie, și nevasta lui Lassalle va fi cea d'întâi din toate femeile.. Da, da, să vorbim deschis. Uite-te la mine. Crezi tu că mă voi putea mulțumi a juca un rol de mâna a doua în Stat ? că voi trage eu castanele din foc pentru alții ? Nu. Voi să am izbânda cea mai desăvârșită și pe fruntea ta să pun o diademă fără pereche în lume... Președintele aclamat al unei Republici este mai vrednic de invidie de cât regele ce se urcă pe tronul său „din mila lui Dumnezeu !”

Iar altă dată :

„Am fost la Bismarck. Marele cancelar de fier a căutat să mă seducă. Însă, vezi tu, fierul este un metal foarte prețios, tare și compact... Dar este al-

tul și mai prețios, mai tare și mai maleabil în acelaș timp, aurul... Vorba este de a se ști care din două metali va fi învingător în lume!”

Aceste vorbe le spunea Lassalle, prietenul lui Karl Marx, Elenei Dönnig în anul una mie opt sute șaizeci și patru! Și mai adăoga:

„Firește că în lumea *feruginoasă* se pretinde că aurul este de origină jidovească.”

Optzeci de ani de atunci! Ce încet merge lumea pe căile ce vrea să și le croiască, și cum se poticnește și iar se ridică, și din nou se împiedică și se încaieră, și se omor oamenii unii pe alții de dragul fierului sau a aurului... iar Dumnezeu din ceruri hotărăște așa cum vrea El, și va fi fier sau aur după cum va vrea El, precum a fost fier și nu aur fiindcă așa a vrut El în anul de la Mântuirea Lumii 1864, când a căzut Lassalle, prietenul lui Karl Marx, de glonțele lui Iancu Racoviță din viță voevodală românească!

Dar să nu anticipăm.

Impedimentele la căsătoria proiectată au venit din două părți deodată: de la părinții Elenei, ca și de la iubita lui Lassalle, bătrâna contesă Hatzfeld. Aceasta a pus o lume întreagă în mișcare pentru a împiedeca pe „prietenul” ei de a se însura. Cât despre părinți, când a venit fata să le spuie ce și-a pus de gând să facă, erau să înebunească amândoi. Mai ales că tocmai acum de curând se serbase logodna surorii mai mici a Elenei cu contele Kaiserlingk. O fată logodită cu un mare aristocrat, cealaltă cu un „golan”, cu un revoluționar, cu un om care vrea „să împartă averea bogaților cu săracii”!!

„Incercai să le tâlmăcesc cine era de fapt omul pe care-l învinuiam astfel, *ce loc sub soarele vieții publice trebuia el să cucerească*, dar îmi fu cu neputință să le spun o vorbă. Din gura lor eșeau niște

cuvinte, de care buna lor creștere ar fi trebuit să roșească. Tatăl meu mai ales era ca nebun. Așa încât până la urmă a învins și în mine sângele strămoșilor scandinavi, când i-am strigat: „Veți face ce veți vrea, dar eu mă voi mărita cu Lassalle.” La rândul său tatăl îmi răcni: „Te voi omori ca pe un câine” și ieși din odaie.

Rămase singură, Elena scrisese două rânduri logodnicului ei:

„Părinții mei nu te vreau, dar voi fi totuși a ta.”

Pe urmă se gândi c'ar fi mai bine să vorbească chiar cu el. Iși puse pălăria și alergă la dânsul. Întâlnirea fu dramatică, fiindcă Lassalle, presimțind că părinții se vor împotrivi acestei căsătorii, îi propusese să fugă amândoi în Italia și să se cunune acolo, iar ea, printr'o rămășiță de educație și pu-doare burgheză, refuzase. Ce mai era acum de făcut?

— „Voi încerca s'o dreg” zise el „căci de fugit nu mai putem fugi, fiindcă nu mai vreau. De acum trebuie să te cuceresc. Să-mi fii predată chiar de ei. Le voi arăta eu cine sunt!”

— „Ferdinand, Ferdinand” suspină ea, ca Marguerite Gautier când striga lui Duval: „Armand, Armand, Armand!”

Dar el: „Nu! Voința mea va sfârâma pe a lor. Intoarce-te acasă”.

— „Nici odată. Acasă nu mă mai întorc”.

— „Atunci mergi la contesa Hatzfeld, te va primi ca pe o soră, ne va sprijini, vom învinge”.

Oameni, oameni! Creștini sau Evrei, deștepți sau proști, atunci când simțurile întunecă judecata, toți o apă și un pământ. Toți niște copii! Cum își putuse închipui Lassalle că o femeie bătrână care trăia de ani de zile cu el, care-l întreținuse, nu pentru gloria lui viitoare, ci pentru plăcerea ei de atunci,

era să facă pe marea filantroapă, pe marea sacrificată... că era să joace rolul unui mic idealist de prinț oriental, de-al de Iancușor Racoviță din viță vevodală românească ?!

Contesa Hatzfeld făcuse o conjurație împotriva amoroșilor, în care intraseră Doctorul Arendt, socialist expulzat din partid de către Lassalle Kolthoff, unul din cei mai buni prieteni de-ai lor, care înlesnise întâlnirile dintre Ferdinand și Elena, alții încă, ce alergaseră la domnul Ambasador Dönnig spre a-l înștiința că fata lui era pe cale să facă „o ireparabilă greșală“.

Elena, care prinsese ceva din această mișcare, asigură pe iubitul ei că atât contesa, cât și prietenul Kolthoff, cât și trădătorul Arendt erau cu toții împotriva lor, și că prin ummare nu-i rămânea decât să meargă la o prietenă de a ei, unde va rămânea până se vor lămuri lucrurile.

Lassalle primi această soluție provizorie și o duse el însuși până la prietena Elenei, care-i primi cu cea mai mare bunăvoință.

Pe când stăteau ei acolo de vorbă, deodată o femeie care stătea lângă fereastră, zise: „Uite-o pe Doamna Ambasadoare Dönnig !”

Lassalle sări în sus :

— „Dumnezeu ne-o trimite. Am s'o văd, am să-i vorbesc, am s'o înving !”

Veni, vidi, vici ! Dar prietenul lui Karl Marx uita că Caesar fusese de fier, ca și Bismark. Rubiconul nu-l trecuse pe o punte de aur.

„Ce fut un scène si monstrueuse, que son effet sur moi suffit à rayer pour jamais de mon coeur cette mère barbare“ spune Elena în Amintirile ei, scrise aproape 50 de ani mai târziu.

Au fost vorbe de aceste :

— „Nu stau de vorbă cu D-ta. Dați-l pe ușă afară“.

— „Dar ce-ai împotriva mea, Doamnă ?”

— „N'am să-ți dau socoteală... Te vom expulza... Te vom alunga și din Elveția și din Germania“.

— „Orice mi-i spune, Doamnă, nu voi putea uita că ești mama Elenei. Voi vorbi cu soțul D-tale“.

— „Te va alunga ca pe-un câine. Ești un mizerabil, mi-ai furat copila, ești un, un, un...“

Lassalle se întoarce către Elena, poruncitor :

— „Întoarce-te acasă. Te rog să mă ascuți și să te duci acasă.“

Apoi către mamă :

— „Iată, Doamnă ! ți-am înapoiat copila“.

Și din nou Elenei, rugător :

— „Supune-te, iubita mea. Nu va mai ține mult. Vom învinge, voința mea va învinge. Fii tare...“

O sărută pe obraz, pe gură, pe păr, îi sărută mâile și plecă... pentru totdeauna, căci din ziua ceia niciodată nu se mai văzură.

Când ajunse Elena acasă, domnul Ambasador o înșfăcă de păr — ca la mahala — târând-o astfel prin odaie și răcnind ca scos din minți : „Mizérable, nenorocito, am să-ți arăt eu ție, am să te omor !” Așa, târâtă de păr, fu aruncată fata în odaia ei și zăvorâtă ca într'o închisoare..

I se dăte ca hrană numai pâine cu apă. A doua zi însă domnul Ambasador se arată din nou, mai liniștit :

— „Venitu-ți-au mințile în cap ? sau tot mai vrei să-ți nenorocești familia ?”

— „Voi fi nevasta lui Lassalle“ sună scurt răspunsul.

Ușa fu trântită și din nou zăvorâtă.

Se trecură astfel câteva săptămâni. Intr'o bună zi Elena trebui să afle că Lassalle părăsise Geneva.

Nu era un svon, era adevărul, pe care-l aflase nu numai dela părinții ei, dar și dela consilierul Kolt-hoff și dela prietene.

— „Te-a părăsit mizerabilul“ îi zise tatăl ei.

Iar ea după ce se convinsese că iubitul inimei sale plecase fără a-i scrie măcar o vorbă de rămas bun, cu inima frântă, cu lacrimi în ochi și tremur în glas suspină :

— „Bine, mă supun. Renunț la el pentru fericirea voastră“.

A urmat o explozie de bucurie și Elena deveni de odată „o fată model“... pentru sănătatea căreia fură aduși în casa Ambasadorului Bavariei toți doftorii din Geneva, fiindcă abia acum văzură ei că fata era cu nervii și puterile sleite, bolnavă și slabă, de-ți era mai mare milă uitându-te la ea. Medicii o trimiseră în Franța, dincolo de lac, ca să schimbe aerul. Acolo, deși foarte supravegheată, ea trăi totuși o vreme în nădejdea că iubitul va veni s'o răpească. Dar nu, pe zi ce trecea, ea trebui să se convingă că fusese în adevăr părăsită.

Intoarsă la Geneva, o aștepta o surpriză.

Iancu Racoviță, chemat telegrafic dela Berlin, o întâmpină tremurând :

— „Mă vrei acum, Elena mea ? Mă vrei ?“

O clipă de tăcere. Apoi fata răspunse suspinând :

— „Dar nu ții tu minte ce ți-am scris de pe Righi ? Nimic nu s'a schimbat de atunci. Inima mea cheamă din toate puterile ei, pe Ferdinand Lassalle.

Micul prinț oriental se arăta a fi un bărbat de-o calitate sufletească cu totul deosebită. Ceva așa ca din povești, ca din Epopei.

— „Voi fi ocrotitorul tău“ răspunse el. „Am făgăduit-o bunicei tale pe patul ei de moarte și mă voi ține de cuvânt. Te voi apăra împotriva oricui. Te voi duce, de va trebui, eu însumi, de mână, la

Lassalle... Inșă, pentru a căpăta încrederea părinților tăi, trebuie să te logodești mai întâi cu mine, logodnă oficială... Crede-mă, e singurul mijloc pentru a putea învinge... pe urmă... pe urmă voi rămânea micul și credinciosul tău prieten... și nimic mai mult !“

Bolnava, plâpânda, nenorocita fată părăsită se sculă deodată în picioare, răcnind sălbatec și aiurită micului Iancu în față :

— „Bine, voi fi logodnica ta. Dar să știi că, oricât de bun, de nobil, de generos ești tu — eu, în ziua când îl voi vedea iarăși pe Lassalle, voi fi a lui în veci vecilor, chiar de va trebui să vă omor pe toți și să calc peste cadavrele voastre, pe-al tău ca și pe-ale celorlalți ! Acesta îmi este adevărul !“

Brr ! Te trec fiorii marelor tragedii din antichitate... Medeea... ! Medeea Wiking !

Iancu Racoviță fu îngrozit și el. Se uită întâi cu ochii holbați la dânsa... și pe urmă o luă în brațe, sărutând-o... „frumos, ca un frate :“

— „Chiar atunci“ îi spuse el „chiar atunci, prietena mea dragă, mă vei găsi la postul meu, supra-veghind și apărându-te !“

A urmat logodna, și răvașe stoarse cu sila, de către părinți, prin care Elena scria fostului ei iubit că „împăcându-se cu logodnicul ei“, îl roagă pe el să nici să mai gândească la dânsa. Ba mai mult, veni într'o zi la ea un trimis de-al regelui Bavariei, doctorul Haenlé, întovărășit de un maior von Roslow, prieten, zicea el, de-al lui Lassalle, dar în care Elena Dönnig ghici pe-un emisar de al contesei Hatzfeld — veniră amândoi să-i ceară o declarație verbală cum că în adevăr ea se împăcase cu Racoviță și renunțase la Lassalle. Părinții, firește, erau de față, străpungând-o cu privirile lor. Fata răspunse „da“

la toate, domnii încheiară un proces-verbal, și afacerea părea de acum înainte cu desăvârșire închisă.

Dar acest act din urmă al Comediei, era abia cel dintâi al Dramei.

Ferdinand Lassalle nu înțelesese o clipă să renunțe la Elena Dönnig. Dacă plecase din Geneva, cauza era că voia să pornească în Germania „o campanie în favoarea cauzei sale”. Fusese la München să-și câștige prietenii puternice, fusese la Mainz să ceară sprijinul Episcopului Kelleden (!), unde nu fusese? Și acum se întorsese la Geneva, ca întotdeauna încrezător în steaua lui cea bună, sigur de izbândă... când de-odată, primi acea scrisoare prin care află că Elena „s'a împăcat cu logodnicul ei” și că nu mai vrea să știe nimic de dânsul! Cum nu putea să creadă un astfel de lucru, îl trimisese, poate din îndemnul contesei Hatzfeld, poate nu, pe acel maior von Roslow să culeagă adevărul din însăși buzele iubitei sale. Procesul-verbal încheiat de acesta împreună cu trimisul regelui Bavariei, îi puse revoluționarului sângele în fierbere.

Dar s'o lăsăm pe ea să istorisească faptele cum au urmat:

„Câteva ceasuri după ce plecară von Roslow și Haenle, mă apucai să scriu acestuia din urmă o epistolă, pe care Iancu îmi făgădui să i-o ducă el însuși, pe ascuns. Ii spuneam în acea scrisoare că-l rog să mă primească *fără martori*, pentru a-mi îngădui să-i arăt în toată sinceritatea simțimintele mele. Aveam de altfel de gând, dacă m'o primi, să nu mă mai întorc acasă, ci să aflu un mijloc de a-l găsi pe Lassalle, de care apoi să nu mă mai despart niciodată.

„Pe când scriam acele rânduri, deodată îl văzut pe Iancu în fața mea, venit nu știu de unde nici cum.

Avea o înfățișare întunecată. Mă luă de mâni și-mi spuse cu o voce stinsă:

— „Nu mai poți scrie această scrisoare, fiindcă n'o mai pot lua. Lassalle a provocat pe tatăl tău la duel și eu sunt firește silit a ieși pe teren în locul său”.

„Inlemnită, vrui să-l mai întreb ceva, însă el plecase; părăsise camera pentru a merge să se întâlnească cu martorii constituiți de tatăl meu... Cum ași analiza sentimentele ce mă stăpâneau? Nici o clipă nu mi-a venit în gând să mă ridic împotriva acestui duel, fiindcă prea eram dintr'o lume unde este bine înțeles că onoarea nu poate fi spălată decât în sânge... De altfel eram sigură — bănuiesc că și Lassalle la fel — că Iancu va fi omorât. Lassalle era foarte tare în tragerea cu pistolu. Imi aminteam că mi spusese într'o zi, râzând: Bărbatul care ar vrea să mi te ia, va primi un glonte în inimă de la mine; omor musca din sbor! Iar Iancu, sârmanul, cred că n'ar ținut vreodată un pistol în mână. Și mă gândeam: Iși va ține cuvântul, își va omorî adversarul... Iancu este un om mort... i se va aduce cadavrul în casă... în neorânduiala care va fi atunci, eu voi fugi... și vom fi înșfârșit amândoi împreună, pentru totdeauna... Și pe când mă gândeam așa, mă găteam de fugă. Ardeam scrisori, puneam în geantă lucrurile de care voi avea nevoie.

„In dimineața zilei de 28 August (1864) Iancu veni să-și ea rămas bun de la mine. Eram sigură că nu-l voi mai vedea niciodată. Trecură câteva ceasuri, eu tot așteptând să vie trăsura care-i va aduce cadavrul... Și deodată aud cai la galop, roți hruind... Și în fața mea: Iancu! Se aruncă la picioarele mele, învinuindu-se de a fi rănit pe Lassalle din nedibăcie... Neștiutor cum era, el îndreptase

arma în jos, țintind în pământ, însă detunătura ridicase țeava în sus...

„Eu însă nu-l mai ascultam.

„Lassalle rănit... rănit... poate grav rănit... Cum se poate așa ceva?.. Ce mă fac eu? ce mă fac?...

„Rămăsei ceasuri întregi fără a mai gândi la nimic. Mă uitam la copacii din parc, la cer, căutând parcă acolo un ajutor, o mângâiere.

„A treia zi veni iar Iancu la mine. Se puse în genunchi la picioarele mele și-și acoperi fața plângând:

— „A murit!”

„Ii răcnii atunci:

— „Pleacă, te urăsc!”

„Și se prăvăli lumea în întuneric”. *)

*

Elena se gândise: „Lassalle va omorî pe Iancu... acesta e un om mort... i se va aduce cadavrul în casă... în neorânduiala din clipa aceia voi fugi la iubitul meu”. Nici o vorbă de compătimiri pentru micul ei prinț oriental, care totuși omorî el pe Lassalle. Și atunci urmă acel: „Pleacă, te urăsc!” pe care-l mai spusese cu câțiva ani în urmă și nesuferitului ei de logodnic italian... Totuși, zece luni mai târziu Elena Dönnig era „Prințesă Racovița”, nevasta lui Iancu, omorîtorul, fără voie și fără vină, dar omorîtorul celui pe care-l iubise ea mai presus de toți și de toate în lume!

Complicată mai e și psihologia femeiei!

Pe a ei, Elena caută să și-o talmăcească în felul următor : **)

*) Lassalle fusese lovit în plămân și muri a treia zi de o pleurisie.

Pe de o parte ea rămăsese singură în viață în puterea unor părinți pe care nu-i putea suferi, urmărită și de ura socialiștilor care o învinuiau de pierderea șefului lor (lucrul acesta nu-l spune, dar se simte, și de altfel era o realitate), pe de altă o parte cuprinse cu vremea mila pentru ucigașul fără voie a iubitului ei, care, și fără asta destul de nenorocit din pricina celor întâmplătoare, era acum și un proscris, urmărit pentru omor, fugar din țară în țară. În iarna 1864—65, undeva în brumele Nordului, el, recind, se îmbolnăvi de pneumonie. O chemă pe Elena la căpătâiul său și bucuria de a o revedea îl însănătoși... însă trecător, căci din pneumonie dete în oftică, necruțătoarea boală care îl duse cu încetul spre sfârșitul cel de neînălăturat. Avea pe atunci abia 21 de ani.

Elena Dönnig se hotărî atunci a-l lua de bărbat. Ea înfățișează lucrul așa, ca și cum s'ar fi jertfit. Dar căsătoria aceasta cu un băiat, care deși bolnav, era tânăr, frumos, bogat și prinț, care o iubea nebuște și care la urma urmei rămânea singurul ei sprijin în viață, numai jertfă nu arată a fi fost.

Plecară împreună la București — se pare că și cu părinții ei — pentru a face căsătoria.

România nu-i plăcu. N'are pentru ea decât vorbe aspre și desprețuitoare. Ce deosebire de Maria Grant, care ne-a iubit țara cu atâta patimă.

Dela București plecară la țară „dans les vastes domaines de la famille”, la una din moșiile din Mehedinți, Erza sau Smadovița. Acolo, întrucât conacul *) care arsese, era în lucru, ei trebuiră să se așeze „la fermă”. Dar fiindcă „ferme” pe atunci nu existau la noi, e de bănuț că ei au locuit în casa vechilului, a administratorului, poate a arendașului.

*) Elena zice : „La nouvelle maison seigneuriale”.

Aceasta era plină de ploșnițe, de șoareci și de șobolani. Elena fu îngrozită:

„Pe urmă, altă *particularitate foarte românească*”: zice ea „Un popor de porci mișuna în jurul nostru, în libertate, mai ales noaptea, — căci ziua se mai duceau în pădurile de stejari după ghindă — așa încât somnul nostru, și fără asta foarte îndoielnic, era legănat de grohăiturile acelor dobitoace, de era o jale”.

„Iancu era mândrit, umilit, de a mă fi dus pe mine, o delicată Europeană, într'un astfel de han asiatic, dar eu îl mângâiam zicându-i că aceste mici neajunsuri nu erau nimic față de furtuna sufletească ce trecuse peste noi”.

Nici familia lui Racoviță nu-i plăcu. Mai ales frațele (lui Iancu, Nicolae **) „m'apparut sous les dehors d'une brutalité repoussante”. În ajunul căsătoriei lor, el se certase cu popa din sat și-i dăduse un pui de bătaie, de era să-l lase mort, dacă nu venea frate-său să-l scape, zicându-i că p'o să aibă cine să-i cunune a doua zi.

În curând fu însă conacul gata și se mutară cu toții în el. Acolo îi plăcu.

„Aveam 630 de servitori” (ni se pare exagerat) „care se îndemnau unul pe altul... să nu facă nimic: bucătari, bucătărese, feciori, fete în casă, lampagii, cafegii, și fiecare din ei își avea ajutorul, și fiecare odaie își avea camerierul...”

Era poporul de țigani robi, care foarte scurtă vreme după aceia au fost desrobiți de Cuza și de Kogălniceanu... spre părerea de rău a multora din ei, care rămăseră muritori de foame.

Și nunta i-a plăcut, ei care era artistă. Veniseră toți țăranii din satele de prin prejur în frumosul lor

**) Insoțit cu Despina Socolescu.

port național, în opinci sau cizme, cu scurteică și cu căciulă (deși era în Iunie), și nevestele cu năframe și fetele în cămășuici cusute cu fir, fotele pe șolduri și galbeni în păr. „O frumoasă priveliște sub un soare cald și mângâitor”.

Unde-mi erai, Lassalle?

Dar pe când popa, cel bătut în ajun, cununa în biserică pe conu Iancu Racoviță și pe Elena Dönnig, afară se stârni un vânt de furtună, cerul se acoperi cu nouri și începu să fulgere. Apoi deodată trăsni, de se sgudui altarul.

Trăsnetul căzuse pe unul din cei doi copaci de la ușa bisericii, sădiți de postelnicul Grigore și de coana Cleopatra la nașterea fiilor lor Nicolae și Iancu — obicei bătrânesc: arborii vieții! Copacul spintecat era al mirelui, copacul vieții sale.

— „Semn rău”, șopti lumea împrejur.

Țăranii se închinău, făcând cruci peste cruci:

— „Semn rău!”

O fi oare ceva adevărat cu semnele aceste?

Curând după nuntă, Iancu se simți iar mai bolnav. Plecară amândoi la „Mehadia” — adică la Băile Herculane — „una din cele mai luxoase stațiuni balneare din România”. Nici acolo nu-i plăcu Elenei Racoviță, fiindcă „moravurile erau prea depravate, adulterul era la ordinea zilei, fiecare bărbat întreținea o legătură cu nevasta altuia și fiecare femeie avea ca iubit pe bărbatul prietenei sale. Și toate aceste nu mirau pe nimeni”. Mirau numai pe Elena Racoviță, care uitase că la 6 ani făcuse „mici dragoste cu frățiorii colegelor sale”, că la 14 ani scăpase de belea fiindcă bărbatul care-i plăcea era „un om cu suflet curat și temător”, că la 15 ani petrecuse cu baronul Krusenstern într'un tufiș de trandafiri în floare „soit bénie, o nuit propice!”, că'l părăsise pe Iancu pentru Ferdinand și'l uitase pe

Ferdinand din cauza lui Iancu... „Rochie lungă, minte scurtă”.

După Mehadia începu o viață de boem, în Bavaria, în Tirol, în Egipt, în insula Corfu. Acolo ar fi vrut ei să petreacă iarna. Holera îi sili însă să stea, înainte de a intra în insulă, 12 zile de carantină într'o baracă de lemn pe o stâncă în mijlocul mării — 12 zile de ploaie, care străbătea prin acoperiș în camera lor. „Pentru bietul meu bolnav fu lovitura cea din urmă!”

Ajunși la Corfu, doftorii îi sfătuiră să plece și de acolo: în Italia sau în Franța, pe Riviera, la Nisa. Plecară deci, pe un vapor luxos, la Ancona și de acolo la Bolonia. Dar mai departe nu putură merge, fiindcă boala îl țintui pe Iancu în pat. Se stinse lin, fără prea mari suferințe, în ziua de 12 Decembrie 1865.

Zice Elena că Iancu i-ar fi cerut să fie îngropat la Nisa „parceque je sais que tu es toujours appelée a y revenir”.

Conu Grigore Racoviță, demisionat din magistratură, se stabilise cu nevastă-sa la Paris și se afla în momentul acela și el la Nisa. Acolo îi telegrafia deci Elena din Bolonia pentru a-l înștiința de moartea fiului său și de dorința acestuia de a-și odihni trupul la malul mării, printre lămâi și portocali în floare. Grigore Racoviță ar fi răspuns, telegrafic și el:

„Enterrez où vous voudrez, mais pas ici” *).

Tânăra văduvă nu-i făcu pe plac. Imbălsămă trupul bărbatului ei și-l trimise în Franța. La Geneva, gara luă foc și vagonul mortuar era să se aprindă și el. Il urmărea pe micul prinț oriental o fatalitate până și dincolo de moarte — o fatalitate pe care n'o

*) Ingropați unde vreți, dar nu aici.

meritase, căci fusese un om cu suflet mare și larg, un cavaler și un martir, doar prea bun pentru lumea în care trăise... dar te pomenești că și lucrul acesta să plătește, căci tainele Firii sunt necunoscute și Legea Domnului nepătrunsă este.

Sfârșitul acestei povești a vieții sale, Elena Racoviță îl încheie frumos cu vorbe, dacă nu prea calde, dar în tot cazul adevărate:

„Și acum doarme acolo, în pacea înflorită a frumosului cimitir de la Nisa, sărmanul meu mic prinț maur, a cărui inimă bătuse numai pentru mine!”

*

Iancu Racoviță odată mort, viața mai departe a Elenei nu mai are pentru noi interes, de oarece nimic n'o mai lega de țara noastră, decât numele ce și l-a păstrat până la ultima-i suflare: „Princesse Hélène de Racowitza”.

În tovărășia Medorei Ward, viața de petreceri începu din nou, chiar acolo la Nisa, lângă „frumosul cimitir” cu pacea sa înflorită”. La Paris, era cât pe ce să fie admisă la Curtea lui Napoleon III, dar n'a fost. La München, era cât pe ce să se mărite cu contele Schack, dar nu s'a măritat. La Berlin se face însfârșit actriță, măritându-se cu actorul Friedmann (1868), jidan, dar spunându-și mai departe, și în viața privată și în cea publică: „Prințesa Racoviță”. La Viena, prietenă cu Lenbach și pictată de Hans Mackart, duce o viață „ein gemüthliches Wienerleben” de teatru, restaurante și cafenele, și divorțează de Friedmann. În Rusia (1775), unde de la o vreme părăsește teatrul, pentru care avea de altfel un talent mediocru, se amorezează de Sergiu Scheitch, care, vrând s'o ia în căsătorie, își pierde averea, desmoștenit fiind de părinți. În Serbia, la

Belgrad, atinge din nou cu cotul, pușintel, România, căci e poftită la nunta Regelui Milan cu Natalia Keșcu, moldoveancă. Aici aflăm un lucru interesant: că protocolul sârbesc neputându-se descurca în chestiunea de întâietate pentru așezarea oaspeților la masă, se hotărî să întrebuițeze „ordinea alfabetică”.

De acolo se întoarce iar la Petersburg, la Berlin, la Paris. Sergiu Scheitch e cu ea și, prin Edinburg, pleacă însfârșit amândoi în America „țara tuturor nădejdlor”. Acolo o găsim din nou pe scenă, pe urmă jurnalistă, romancieră — New-York, San Francisco, Chicago. Cunosând pe d-ra Blavatsky, se face teosofă. Creștinismul n'o interesase, nici iudaismul, dar teosofia o pasionează, vom vedea îndată de ce. Se mărită în fine și cu rusul ei, Sergiu Scheitch (din Țările Baltice), dar numele nu și-l schimbă nici acum. Rămase „Princesse Hélène de Raowitza”.

După moartea părinților bărbatului ei și ridicarea sechestrului de pe averea sa, se întoarce cu el în Europa, după 17 ani de ședere în America (1890). O aflăm din nou la Edinburg, Berlin, Riga, Florența, Napoli, Montreux, München. Cunoaște pe Björnsen, citește pe Goethe. Își scrie prin 1905—10, Memoriile. Le intitulează: „Principesă și Comediantă. Amintirile vieții mele, de Prințesa Elena de Racovița”.

Are vre-o 65 de ani, îi pare rău după tinereță, se gândește la viața d'apoi. Dar nu pentru a-și mântui sufletul, ci fiindcă nu știe ce-o așteaptă acolo. Ar vrea să se mai nască odată, pentru a mai fi tânără și frumoasă, pentru a mai iubi, pentru a mai trăi încă o viață, fie chiar sub altă înfățișare. De aceea, din ce în ce mai mult, se adâncește în Teosofie, pentru a înțelege ce este Metempsihoza. Fără a cu-

noaște vestita vorbă a lui Voltaire, care fiind întrebat ce crede el despre Metempsihoză, a răspuns: „E un lucru atât de ciudat că se poate naște omul odată, încât nu văd de ce nu s'ar naște el și de două ori” — cunoștea totuși vorba lui Goethe, care spusese lui Eckermann: „După o existență atât de plină ca a mea, forma ființii mele de azi îmi este atât de nesuferită, încât cred că Natura este obligată să mi asigure alta”.

Aceasta dorea și Elena Racovița: să se mai nască sub altă formă, dar tot femeie și frumoasă, ca să mai poată iubi și să mai fie iubită, să mai moară vre-un Lassalle, să se mai jertfească vre-un prinț oriental, s'o mai aplaude lumea pe scenă, s'o mai picteze vre-un Kaulbach sau Lenbach...

Viața Elenei Racovița a fost o declinare:

Ego, mei, mihi, me — Eu, al meu, mie, pe mine!

*

Încheiem aici acest volum pentru a nu-i da proporții prea mari, dar vor urma poate și altele, *masive* *), căci au mai fost o sumedenie de femei interesante, despre care face să mai vorbim: cucoane călugărițe, chiar unele din popor, în năframe și catrințe, și cu mari suflete românești.

*) Vezi p. 15.

NOTE

- 1) Uricar III, p. p. 281—283.
- 2) Revista Teodor Codrescu. Anul V, Nr. 1, p. 5.
- 3) Grigore Ureche în Letopisețe ed. II_a, vol. I, p. 186.
- 4) Documentele din 1689 April 7 și 1764 Iunie 30 citate în „Spița Neamului Găneșc” din 1849 Martie (Arhiva C. Gane).
- 5) Gh. Ghibănescu : Surete și Izvoade, Vol. V, p. p. 9 și 135.
- 6) Buletinul Ion Neculce (1928) VII, Fas. 7, p. p. 311—313. Luca Arbore, portarul Sucevei, avusese cu soția sa Iuliana zece copii, din care 4 băieți și anume : pe Toader și Nichita (tăiați împreună cu tatăl lor în 1523), pe Gligore sau Gliga (fugit în Polonia) și pe Gavril visternicul. Fetele erau : Stanca, Sofica, Odochia, Nastasia, Ana (soția lui Troțușan logăfătul, omoritorul lui Stefan Vodă Lăcustă, ucis apoi el însuși de Petru Rareș în 1541) și Marica, soacra lui Ion Solomon logofăt. — Despre Gavril Troțușanu, vezi logofăt, vezi și Letopisețe (Gr. Ureche). vol. I, p. p. 200 și 202. — Pentru spița arborească tot studiul lui Sever Zotta dela p. 301 la 317 în Bulet. Ion Neculce citat mai sus.
- 7) Revista Th. Codrescu, Anul V, Nr. 10 p. I.
- 8) C. Gane : „Trecute vieți de Doamne și Domnițe” vol. I, p. (Ed. 2-a).
- 9) După informațiile d-lui George D. Florescu (6 Aprilie 1943), care ne_a arătat următoarele : „Maria Florescu era fiica lui Drăghici marele vornic din prima jumătatea veacului al XVI-lea, un Drăghici care până la 1930 — la lucrarea mea asupra boierilor Mărgineni — era confundat cu marele vornic Drăghici dela sfârșitul veacului al XV-lea.
Acest Drăghici, mare vornic, este ctitorul din temelie a mănăstirii dela Cricov (Prahova) mănăstire aflată cu numele de Drăghicești în veacul al XVI-lea și abia în sec. XVII-lea cu numele

de Mărgineni. El este Drăghici I din Mărgineni, și a avut de soție pe o jupâneasă Calea.

Celalt mare vornic Drăghici din prima jumătate a veacului al XVI-lea este Drăghici din Florești de pe Răstoacă (azi în Ilfov) fiu la rândul lui al lui Vintilă marele logofăt întâlnit pe vremea lui Vlad IV Călugărul cu numele de: Vintilă Florescul. Acesta din urmă dispăre din divane la 1489 deci moare în acest an. Vintilă Florescul va fi fost născut pe la 1440 de oare_ce îl întâlnim ca mare paharnic în domnia lui Radul III cel Frumos la 1468.

Drăghici din Florești va fi fost născut pe la 1470 și a avut două surori: Velica și Neacșa, pe care părintele lor i-a înfrățit asupra unora din moșiile sale. Ast_fel Dințeștii și Făsăienii au trecut la boierii Cornățeni, Floreștii și Vladimireștii la Radul Florescu mort la începutul veacului al XVII-lea iar Dobrenii și Vărăștii din Ilfov la Radul Șerban Voevod.

Din personagiile însemnate mai sus rezumăm că:

1) Velica fiica lui Vintilă Florescu a fost căsătorită cu Radul Craiovescul fratele lui Barbul banul, Părvul vornic și Danciu comisu, și deci unchi matern lui Basaraba V. Neagoe. Din ei scoboară Radul Șerban Voevod Domnul Țării Românești dela 1602 la 1611.

2) De Neacșa nu știm pe cine va fi ținut în căsătorie însă faptul că la 1623 nu trăiau din sângele lui Vintilă Florescul decât: Elena Doamna ca văduvă a lui Radu Șerban Vodă, Socol paharnicul din Cornățeni (vitor mare clucer al lui Matei Basarab) și Necula paharnic tot din Cornățeni nepotul de frate al precedentului, ne face să credem că din Neacșa chiar dacă vor fi fost scoborători ei nu au mai ajuns până la începutul veacului al XVII-lea.

3) Drăghici din Floresci, mare paharnic la 1512 până la 1522, lipsește din divanele lui Vladislav III (Dănesc) și este mare vornic din domnia lui Vlad VI Inecatul, sub Vlad VII Vintilă și Radul VII Paisie sau Călugărul până la 1537 când dispăre ceea ce ne învederează că s'a stins din viață în acest an, să fi avut după calculele mele 67 de ani la moarte. El a fost căsătorit cu jupâneasa Stanca fiica unui Stroe Bughianul, pe care-l cred ctitorul schitului Strâmbul din Vlașca azi, actuala mănăstire Găiseni, unde se află mormintele mai tuutor scoborătorilor lui Drăghici din Florești.

Documentar cunoaștem lui Drăghici din Florești și Stancăi următorii copii:

a) Stroe, mare paharnic sub Radul Paisie de pe la 1536, asociat lui Șerban banul de Craiova vărul său prin alianță cu oca-

zia răzvrătirii acestuia din urmă la 1539 împotriva lui Radu VII Paisie. Stroe vine ca Domn străin la 1544: Laiotă Basarab, se războiește cu Radul VII Paisie, și cade în bătălia de la Fântâna Tiganului ca mare ban al noului uzurpator, fiind înmormântat la schitul Strâmbul unde aflăm două lespeze mormântale ale sale cu aceiași inscripție aproape. Nu-i cunoaștem nici soție nici copii. Să fi totuși avut descendenți înrudiți cu sireaua ascendentă a lui Radul Șerban Vodă? Documentar nu avem nici o precizie însă avem totuși unele sugestii din cauza unor stăpâniri de moșii aflate în descendența lui Șerban banul de Craiova ce moare în Transilvania în pribegie puțin înainte de 1544.

b) Voica soția lui Vintilă I din Cornățeni, fost mare clucer, mare stolnic și mare vornic încă din 1535, alături de socrul său Drăghici biv vel dvornic și de cumnatul său Stroe — amintit mai sus (v a) — mare paharnic până la 1539. Unicul fiu al lui Vintilă I Cornățeni este Staico clucerul lui Pătrașco I cel Bun la 1556 și 1557. Ași crede că Voica a murit înainte la 1546.

c) Neacșa, soția lui Radul Vâlceanul cunoscut ca boier din Drăgoești mare logofăt fiul lui Tudor grămătic omorât la 1535 de Radul VII Paisie și nepot lui Popa Frâncul primul stăpân al moșiei Voinigești. Boierii din Drăgoești erau stinși din viață la 1624. Unul din fiii lor Radul se căsătorise la 1555 cu Maria Domnița fiica lui Pătrașco I cel Bun având din căsătorie pe un fiu Radul Bidiviul postelnic la 1572 căsătorit cu Maria din Clătești, (Corbeanu) a căror fiica Neacșu nu este cunoscută ca având scoborători. Va fi murit înainte de 1624.

d) Maria zisă: „din Florești“ Pe semne că aceasta va fi avut ca zestre pe lângă alte moșii și Floreștii din Ilfov azi. Nu am putut afla cine_i va fi fost soțul. Fiul ei este Radul marele comis și marele clucer Florescul, cel care la 1591 era tovarăș la Cio-plea al lui Mihai banul viitorul Mihai Viteazul iar la 1593 era la Constantinopol pentru a susține candidatura acestui Voevod la scaunul țării. Acest Radul Florescul se va fi născut pe la 1540_45.

Maria va fi fost născută pe la 1519 și moare foarte bătrână după 1604, trăind încă la 1608. În toate actele care pomenesc de ea, ea este numită: Stara Maria adică: Maria cea mare, adică Maria cea bătrână. După moartea năpraznică a fiului ei omorât la 8 Iunie 1604 de răufăcători scoborâți din munți la Nămăești, — ea dăruiește moșiile ei Oreavița și Bălboșani din Mehedinți Mitropoliei din Târgoviște chiar la 1604 la 12 Septembrie pentru odihna fiului ei iubit care fusese înmormântat în interiorul bisericii mitropolitane. În același an ea dăruiește alte două moșii Cușmirul și Pristolul din Mehedinți moșteniri dela moșul ei Vintilă Flo-

rescul, mănăstirii Cozia, iar Fântânele și Verneștii date zestre fiicei ei Ana moartă fără scoborători sunt dăruite schitului Strâmbul.

Că a mai avut măcar un frate afară de Stroe banul reese din daniile acestea în care amintește că a scris la pomelnic : pe părinții ei, pe frați, pe surori, pe fii și pe ea. Dar nici odată nu amintește pe cine-va din rudele ei după vre-un bărbat, lucru care nu ar trebui să ne mire de oare-ce ruda ei Radu Vodă Șerban nu pomenește nici odată decât pe maică-sa Doamna Maria — nu a fost nici odată Doamnă — și pe maica acesteia Anca băneasa, Ori zisa Doamnă Maria a avut ca soți mai întâi pe un Radul postelnic și apoi pe un Nica armașul iar băneasa Anca din Coiani era soția lui Neagoe marele ban de Craiova din domnia lui Petru I cel Tânăr la 1563. Maica Ancii băneșii era jupâneasa Marga soția aceluși Șerban marele ban de Craiova de a cărui răzvrătire am amintit mai sus, iar Marga era fiica jupâneșii Velica din Șitoea soția lui Radul postelnicul Craiovescu fiica lui Vintilă Florescul.

Amintesc aci că toate spițele genealogice aflate în Genealogiile documentate ale lui Stefan D. Grecianu cu privire la neamul Maimei celei bătrâne din Florești sunt pe deaîntregul greșite. Cele afirmate mai sus sunt cele reale pe baze de studii serioase, atât ale mele cât și ale lui Ioan C. Filitti.

10) Comisul Radu Florescu a fost căsătorit cu o jupâneasă Stanca, probabil o rudă a boierilor Buzești, căci moșia Mosteștea a fost cumpărată „pe bani buni“ de Buzești, după moartea Radului Florescu (Informație de la d. Gh. Florescu).

11) Comunicare Gh. Florescu.

12) Idem.

13) Neculai Costin în Letopisește. Ed. III-a, vol. II, p. p. 21—33.

14) Ibid, p. 48.

15) Ibid, p. 22.

16) Duma Braieviți în divanul lui Stefan Vodă 1443 (Ghibănescu : Surete și Izvoade, vol. V, p. 117), Duma Braieviți vornic și copiii săi în divanul aceluiaș domn 1445 August 11 (Ibid, I, p. 140), acelaș în divanul lui Alexandru Vodă 1453 Iunie 2 (Ibid, I, p. 166), acelaș divanul lui Stefan cel Mare 1461 Oct. 5 (Ibid, I, p. 93), acelaș 1462 Augt. 20 (Ibid, II p. 383).

17) Ieremia Brăiescu biv postelnic. În 1627 la acea dată pare a nu mai fi fost în viață Miron Vodă Barnovski dăruiește pe Stefan, ginerele lui Ieremia, cu o parte din Brăiești în Hârlău, care fusese schimbătură lui Balic hatman (unchiul lui Miron Vodă) cu cueaghina Nastasia Moțoc, fiica lui Ciudinschi (Bul. Ion Ne-

culce, VIII. p. 9) — Stefan Brăiescu, fiul lui Ieremia, 1629 Mai (Ghibănescu : Surete și Izvoade, XI, p. 51), acelaș 1634 și soția sa Agafița, sora lui Gociu diacul, proprietară în Cobăla, Hârlău (Ibid, XII, p. p. 16,38). — Marica Brăioaia, fata lui Hilip din Mihăiești, nepoata popei Bleandă 1638, 1639, 1644 (Ibid, III, p. p. 27, 29, 39, 42). — Vasile Brăiescu și Agafița Brăiescu (Ghibănescu : Surete și Izvoade IV, p. p. 92, 93 și III, p. 294, Bul. Ion Neculcea I, p. p. 211—212 și VIII p. 127 p. 127). Din acest ultim izvor se constată legătura dintre neamurile Brăiescu și Braieviți.

18) Bul. Ion Neculce, I, p. p. 211—212.

19) Sever Zotta în Bul. Ion Neculce IV, p. p. 169—170 și Neculai Costin în Letopisește. II p. 28 (Ed. 2-a). Cârste vătarul de aprozi, e acelaș Cârste Logofăt și vel pitar.

20) Ghibănescu : Surete și Izvoade, V, p. 46 ; III, p. 49 ; C. Gane : Trecute vieți de Doamne și Domnițe. (Ed. 2-a) vol. I, p. 369 urm.

21) Pentru Stefan Brăiescu și alți Brăiești mai vezi : Ghibănescu : Surete și Izvoade IV p. p. 73, 82, 92, 97, 98, 111, 135, 164 ; V p. 46, 72, 167 ; VIII p. p. 48, 319 ; IX, p. 149 ; X, p. 150, 267, 282 ; XI p. 51 ; XII p. p. 1, 17 ; XIII, p. 25 ; XVI, p. 107 ; XXIII p. p. 3, 33, 69 ; Buletin Ion Neculce VIII, p. p. 9, 122 ; N. Iorga : Documentele familiei Calimachi I, p. 438, II p. p. 5, 6, 199 ; Uricar XXII p. 256.

22) Pan Ioan Bucium iscălește în divanul lui Aron Vodă 1456 Iunie 15, Vaslui (Ghibănescu : Surete și Izv. XV, p. 14). În 1465 și 1466 el este pârcaș de Chilia sub Stefan Cel Mare (Bul. I, Neculce, III, p. 187).

23) Ghibănescu : Surete și Izv. XX p. 190.

24) Pentru toți aceștia vezi : Ghibănescu : Surete și Izv. XX p. 239 ; XXV p. 62 ; Spița Buciumenilor în ibid. IV p. 167, 304, 314 ; III, p. p. 314—317, 222, 227, 288 ; IV, p. 304, 254,—257 ; V p. p. 9, 155, 175, 233, 304 ; IX p. p. 190, 193 ; X p. p. 66—67, 84 urm., 105—107, 231—233, 307 ; XI, p. 80 ; Revista Th. Codrescu (din catastiful moșiilor lui Dumitrașcu Stefan logofăt 1627, April 20), I, fas. 4 p. 53 ; Biblioteca Academiei Române, Manuscrise 36—CLXXIX și 79—CLXXX ; Revista Th. Codrescu I, fas. 6 p. 95 ; N. Iorga : Studii și Documente, XVI p. 161, 300, 314—316, 328 ; Revista Th. Codrescu III, fas. 7, p. 110 ; Bulet. I, Neculce VIII p. p. 63—68.

25) Vezi arborele geneologic al familiilor lui Vasile Lupu și Ieremia Bârsan, studiat după următoarele documente : N. Iorga : (Scrisoarea lui Stefan Ghindă, fost postelnic, în care se arată înrudirile sale : „... Iorga postelnic și Stiucă jâcnicerul erau veri

primari cu Vasile Lupu. Iorga postl. au ținut pe fata lui Tru-
fanda visternic den Țara Muntenească și feciori n'au avut și
murind, jupănesei lui i-au făcut parte den bani și odoară și s-au
dus în Țara Muntenească la neamul ei, iară moșii în Moldova
nu i-au făcut parte, ce au rămas la surorile Iorgăi postelnic. Iară
moașa me arhonda Mironeasa au fost nepoată de vară primară
a lui Vasile Vodă și cu frații lui și cu surorile lui, și Iorgăi
postelnic cu surorile lui, și Știucăi Jăcnicer iar nepoată de vară
primară moașa-mea arhonda Mironescu. Știucă Jăcnicer a avut
un fecior Enachi, mort holtei. Moașamea a avut un fecior An-
dronachi ce a fost postelnic al 2-lea la Ghica Vodă cel bătrân,
mort holtei, și o fată Safta ce a fost după Sava vel vameș, morți
fără copii. Și a mai avut o fată pe maica mea Maria ce a fost
după tată meu Ionașcu Ghindă clucer. Să se știe și aceasta că
avut moașă-mea Arhonda și alt frate, pe Neculce visternic, tatăl
dumisale vornicului Ion, însă frate dentru tată, iar nu să de o
mamă. Unchiul meu Neculce nu încapă la moșii, fără de neamul
ce se va trage de pe Vasile Vodă și de pe Iorga postelnic. —
Sever Zotta în Arhiva Geneologică I. p. p. 129—160 și în Bule-
tinul Ion Neculce IV. p. p. 169—171. — Revista Arhiva din Iași
XX. p. 514. — Arhivele Statului Iași. Tr. 1765 op. 2014 Ds 29
f. 216. — N. Iorga : Studii și Documente II p. 31, III p. 31, IV
p. 30. — Uricar XXIII p. p. 241—247. — Iulian Marinescu : Ioan
Neculce, în Buletinul Comisiunii Istorice, IV p. 5 urm. — Bu-
letinul Ion Neculce V. p. 148 — Ghibănescu : Surete și Izvoade
III. p. 97, IV p. p. 59, 60, 253, 257—259, 260—263, 263—266, 273,
287, VIII p. 60, 112, 120, IX p. 63, 254. — Stamatii vel postelnic,
care iscălea și „megos postelnicos“ nu poate fi acelaș cu Stamatii
Sacăzla, și nici nu l-am întâlnit nicăieri zicându-i-se Stamatii
Hadâmbul, după cum afirmă Sever Zotta în studiul de mai sus
din Bul. Ion Neculce IV. p. p. 169—171.

26) Neculai Costin în Letopisețe. II. p. 23.

27) Pentru postelnicul Iani Hadâmbul vezi aceleași documente
din nota 25.

28) Ibid. Letopisețe II. p. 28 și nota 25.

29) Ghibănescu : Surete și Izv. IX p. 255 și IV p. 101, 134,
203, 231, 237.

30) Letopisețe II. p. 222.

31) Letopisețe II. p. 32—33.

32) Maria Balș era fata lui Lupu Balș, sluger în 1617, nepoata
lui Cristea Balș, vel vornic în 1590, și a Eudoxiei-Ruxandei, stră-
nepoata lui Ionașcu Capotici, Ilie Musteață postelnic, Bulhoc pa-
narnic și Moga aprodul.

Frații tatălui ei Cristea Balș erau : Gheorghe vel postelnic și
părcălab de Hotin, Grigore vel paharnic, Mateiaș pitar, Fedora și
Artemisa. Frații Mariei Balș-Racoviță erau: Paraschiya Prăjescu
și Ionașcu Balș vel vornic, din care se trag Bălșeștii de azi.
Aceasta este o necontestată genealogie scoasă de pe Ispisocul
sârbesc din 1617 April 20 dat de Radu Vodă Mihnea pentru mo-
șiile Bălșeștilor, tălmăcit în 1781 de Gheorghe Evloghiu, din care
o copie se află în acta C. Gane.

33) I. Bogdan: Documentele lui Ștefan Cel Mare I. p. p. 87 și
305

34) N. Iorga : Studii și Documente XI. p. 75 și XVI. p. 161,
din care să vede că Tofana Șoldan era sora lui Dumitru vel vor-
nic, a lui Toader, Candachiei C. Bucioc, a Tudorcăi Pisoski și a
Anghelinei C. Stârcea părcălabul. — Candachia Bucioc a fost
mama a 4 fete : Tudorca, Doamna lui Vasile Lupu V. V., Catrina
Iordache Cantacuzino vel vistiernic, Alexandra lui Simion Malai
v. vist. și o fată măritată cu Moțoc. De unde rezultă ca copiii
Tofanei Șoldan și ai lui Racoviță Cehan erau veri primari, prin
alianță, cu Vasile Lupu, și că Safta Racoviță a lui Iordachie
Ruset era vară de a doua cu Domnița Ruxandra și cu prințesa
Maria Radziwill. (Vezi în Anexa Spita Racoviță-Cehan).

35) Ion Necule în Letopisețe II. p. 257.

36) Acest lung și pasionant episod din trecutul vostru a fost
magistral expus de A. D. Xenopol în Istoria Românilor IV p.
p. 230—270, precum și de N. Iorga „Despre Cantacuzini“ (Bu-
cureți 1902 Ed. Minerva, p. p. LXVIII—CXXV), Vezi și C. Gane
„Trecute vieți de Doamne și Domnițe“ (Ed. II-a p. p. 330—404).

37) Generalul R. Rosetti „Familia Rosetti“ (București 1938) vol.
I, p. 38 nota 90.

38) Generalul M. Racoviță-Cehan „Familia Racoviță-Cehan“
(București 1942) și Generalul R. Rosetti a. c. sunt cele două cărți
consultate de mine pentru multe din amănunțele geneologice
asupra familiilor Racoviță și Rosetti și pentru unele întâmplări
descrise de mine în acest capitol. Cred că e inutil să mai încarc
textul cu note referitoare la ele. Se poate găsi în aceste cărți
toată literatura privitoare la neamurile Racoviță și Rosetti.

39) Ion Neculce în Letopisețe II. p. 225.

40) Ibid. p. 232.

41) Toate amănunțele, pentru care nu voi mai face trimiteri,
sunt luate din letopisețele lui Niculai Costin și Ion Neculce
(Kogălniceanu, Ediția II-a, 1872) și din D. Cantemir : Viața lui
Constantin Vodă Cantemir. (Ediția București 1924).

42) Din a treia căsătorie cu Ana Bantăș.

- 43) D. Cantemir: Vita Constantini Cantemyri.
- 44) Pentru familia Paladi vezi N. Iorga: Studii și documente XVI p. 181 urm. Bibl. A. R. Creștere 1905 p. 120, de unde se constată că Tudor Paladi a ținut în căsătorie pe fata logofătului Tăutu, cu care a avut o fată măritată cu Miron Darie sărdar, și un fiu, pe Ion, spătar, logodnicul de la nunta dela Băcani. Tudor Paladi a fost înșurat a doua oară cu Domnița Anița, fiica lui Antioh Vodă Cantemir, cu care a avut un fiu Constantin Paladi, paharnic (Revista Teodor Codrescu V. 4 p. 58).
- 45) Intâia sa nevestă fusese Catrina Toma Cantacuzino.
- 46) Vezi tabela genealogică a Kostăcheștilor.
- 47) Vezi: C. Gane: Neamurile Mavrodineștilor, București 1942.
- 48) Buletinul Comisiunii Istorice, VIII p. p. 52, 53.
- 49) Ion Neculce în Letopiseți II, p. 254 (Ed. II_a).
- 50) Ibid, 270.
- 51) Ibid, p. 274.
- 52) Ibidem p. 274.
- 53) Logofătul Radu Grecianu: Viața lui Constantin Vodă Brâncoveanu, (de Ștefan D. Grecianu, București. 1906) p. p. 144—148.
- 54) N. Costin în Letopiseți II. p. p. 82—83 (Ed. III-a).
- 55) Letopiseți (v. condamnarea lui Iordachi Rușet „moartea”).
- 56) General M. Pacoviță-Cehan o. c. p. p. 26—29.
- 57) Radu Rosetti: Amintiri (Iași) vol. I p. p. 18—20 afirmă că Maria Racoviță a fost numai logodită cu Vasile Ceaurul. — Generalul M. Racoviță o. c. p. p. 29—30 afirmă dimpotrivă că ea a fost măritată cu el. Domnia sa se bazează pe o literatură pe care o arată în vol. II p. 71, însă toate trimiterile fiind greșite, ele nu se pot controla. — N. Iorga: Istoria Literaturii Române în s. 18-lea, p. 250 arată și epoca divorțului dintre Maria și Vasile Ceaurul, în a doua domnie a lui Antioh Cantemir (1705—07). Inșă cum ea era măritată cu Constandachi din 1704, și această arătare era greșită. — V. Panopol: Genealogia familiei Constandachi (în lucru) spune că între Vasile Ceaurul și Maria Racoviță n'a fost „nimic” până în 1716.
- 58) Vasile Panopol, Ibid.
- 59) Uricar XI p. 222.
- 60) General R. Rosetti: o. c. I p. 78.
- 61) General M. Racoviță: o. c. II p. 71.
- 62) Vezi spița neamului Ceaur-Aslan.
- 63) Neculai Muste în Letopisețe III p. 58.
- 64) Buletinul Ion Neculce VIII p. 180.
- 65) Neculai Muste în Letopisețe III p. 58.

- 66) Ion Neculce în Letopisețe II p. 352.
- 67) Neculai Muste ibid, p. 58.
- 68) Alexandru Amiras în Letopisețe III p. 124.
- 69) Ibid. p. 126.
- 70) Neculai Muste, Ibid, p. 62.
- 71) Toate aceste întâmplări în Letopisețele lui Kogălniceanu: Ion Neculce II p. p. 352 urm.; Neculai Muste III, p. p. 58 urm.; Alexandru Amiras III p. p. 124 urm.; precum și Cronica lui Chiparissis în Erbiceanu: Cronicarii greci, p. 70 urm.
- 72) După V. Panopol o. c. Velisco ar fi fost fiul lui Velisco Costin, nepot de fiu lui Miron Costin Cronicarul, iar Miron ar fi fost Miron Darie
- 73) Uricar XI p. 219.
- 74) Uricar XI p. 220.
- 75) Ibid.
- 76) Buletinul Ion Neculce VIII p. 182; VII p. 153; Uricar IV p. 315.
- 77) Ispisocul lui Mihai Vodă Racoviță din 1719 Decembrie 27. Originalul în colecția C. Gane.
- 78) Bul. Ion Neculce II p. 261.
- 79) Act. din 1728 Iunie 20, A. R. 105/CXX.
- 80) V. Panopol o. c.
- 81) Iulian Marinescu „Ioan Neculce” în B. C. I. IV.
- 82) Iulian Marinescu: „Ioan Neculce” în B. C. I. IV, 3—13; M. Costăchescu: „Satul Prigoreni” în B. I. N. V, 50—52; N. Iorga: „Studii și Documente” V, 55, 405—406, XXII, 61 și „Istoria Literaturii Române în s. al XVIII-lea, I, 236; Arhiva Iași, II, 332; Tanoviceanu: „Contribuții la biografiile unora din croniciarii moldoveni” în An. Ac. Rom. Seria II, tom. XXVII, Secția Istorice.
- Di. M. Costăchescu crede că Catrina Cantacuzino a fost măritată de două ori: întâi cu *Neculce vistiernic*, mort prin 1677 sau 78, și pe urmă cu *Enache grămăticul*, mort în 1686. Tanoviceanu și Marinescu cred din potrivă că Neculce și Enachi erau una și același persoană. Mă raliez părerii lor. Cred că confuzia vine de acolo, că în unele acte Neculce (tatăl cronicarului) este numit ca sulger, fie vistier, pe când Enache este constant arătat ca grămătic sau cămăraș de Ocna, de unde credința d. lui M. Costăchescu, că Ecaterina Cantacuzino a avut doi soți, pe Neculce vistier și pe Enachi Cămăraș. Dar lucrurile nu par a sta așa, fiindcă Neculce este arătat sulger sau vistier numai în actele posterioare morții sale, din vanitatea urmașilor săi probabil, pe când în actele din timpul vieții sale nu-l găsim arătat decât ca

„Neculce Brat Stamati Postelnic“ „Neculce fratele lui Stamatie fost Mare Postelnic“ (act. 1660 Noemb. 28 în B. C. I. IV. 17) sau ca „Enache Gramatic“ „Enachi cămăraș de Ocna“ (acte 1679, Iunie 15; 1685 Mai 22, în I. Marinescu O. C. p. 5, A. R. mss. 3484, și Arh. St. Iași, Tr. 1788, opis 2033, Dos. 437, fol. III.) Nici faptul că Ion Neculce vorbind în letopiseț de moartea tatălui său, spune sec: „Țăiat-au Leșii cu Cazacii pre Doamna Ruxandra, fata lui Vasile Vodă, la cetate la Neamț, și pre Andrieșoia și pre Enachie gramaticul, fiind cămăraș la Ocna“ nu înseamnă că acesta era tatăl său vitreg, ci înseamnă mai curând că, pierzându-și părintele la vârsta de 14 ani, nu putea avea pentru el un deosebit sentiment de dragoste.

Sora vitrigă a lui Enachi Neculce „Arhonda Mireneasa“ era soția lui Miron, Părcălab de Hotin. Acest Părcălab Miron cumpăra, în 1660, Noembr. 28, împreună cu cumnatul său „Neculce Brat Stamati Postelnic“ satul Drăgușanii din țin. Dorohoi, dela Evda, fata Zamfirii, sora Iorgăi vel Postelnic, și dela feciorii ei B. C. I. IV. 17), deci, ca de obicei, dela rude.

83) N. Iorga: Acte și documente III, p. p. 31—33 și A. R. V. 30.

84) I. Tanoviceanu: „Contribuțiuni la biografia unora din cronicarii moldoveni“ în Analele Acad. Rom. tom. XXVII. Nr. 9 (Mem. Sect. Istorice).

85) Aceasta se constată din faptul că Ion Neculce, fiul lor cel mai mare copil, era născuț în 1671—72, lucru care se știe din mărturia sa din 1732 Iulie 10, în care spune că la acea dată avea 60 de ani (Iulian Marinescu în Bul. Ion Neculce IV p. 67 și Arhiva din Iași II, p. 332).

86) Gavrilaş Mateiaș a fost unul din cei mai însemnați boieri din veacul al 17-lea, înrudit cu Prăjeștii, și prin nevastă sa Sârbea, sora lui Miron Vodă Barnowski, cu Movileștii Genealogia dată de soții C. și M. Caradja în Bul. Com. Ist. X p. 21, e în tot cazul greșită cu privire la copiii lui Gav. Mateiaș († 1652) unde vedem pe Ileana Neculce comis (?) trecută ca sora Alexandrei Iordachi Cantacuzino. O fi o confuzie cu Catrina Iordachi Cantacuzino, fiica, nu sora Ilienei. Vezi tot acolo, p. 7 urm., biografia și cariera politică a lui Gavrilaş Mateiaș.

87) Iulian Marinescu în Bul. Ion Neculce, IV, p. 33.

88) Scrisoarea din 1732 Iulie 10 în I. Marinescu l. c. p. 67.

89) Scrisoarea din 1728 Iunie 20 în ibid. p. 62.

90) Acad. Rom. mss. 3479 fol. 28—49, copia judecății din 1813, luna Decembrie 13, între moștenitorii Neculai Doni paharnic și Ion Neculce spătar. — Iulian Marinescu l. c. p. 62.

91) I. Tanoviceanu: Contribuții la biografia unora din croni-

carii moldoveni (Analele Acad. Rom. 1905 tom. XXVII No. 9, p. 224 e o copie dintr-o judecată aflătoare în arhiva D-nei Neculce. Când făcu însă Sanda Neculce nunta sa, „Done nu era încă vistiernic, ci numai vel căpitan (vezi M. Costăchescu în „Satul Prigoreni“ Buletin Ion Neculce V. p. 55, nota 1).

92) Ibid.

93) Al. Odobescu: Opere Complete, vol II, p. 55. „Poetii Văcărești“ Ediția Minerva, 1906).

94) Casanova: Memorii III, V, p. p. 210—212.

95) G. Wagner: Carmina graeca medii aevi (Leipzig 1874) dix 53—55; 295—299; 504—509. K. Krumbacher: Byzantinische Literaturgeschichte (zweite Auflage) despre scriitorul bizantin Ion Cananos, Idem Enciclopedie greacă.

96) L. T. Boga: Documente Basarabene Vol. IV, p. 13.

97) Acad. Rom. Condica 237 p. 529 verso și N. Iorga: Studii și documente vol. XVI, XXI și XXII.

98) N. Iorga: Studii și documente, vol. XXI, p. p. 126 urm.; p. 167 urm.

99) Ibidem.

100) Ibidem. Toată întâmplările povestite în acest capitol sunt scoase din scrisorile și actele publicate în acest volum. Vezi și C. Gane: Dincolo de stuciumul veacului, p. p. 127 urm.

101) Edmond et Jules de Goncourt: Portraits intimes du dix-huitieme siècle (Paris 1880 Ed. Charpentier) p. 39—40.

102) Banul Mihai Cantacuzino: Genealogia Cantacuzinilor Ediția N. Iorga. București. Minerva 1902). Majoritatea întâmplărilor descrise în acest capitol fiind scoase din acest document contemporan, nu-l vom cita. A se consulta paginile 122—125, 129—136, 138—140, 146, 148, 151, 153, 155—157, 286—287, 318—320, 325, 405, 414, 419, 421, 448, 487, 512.

103) Constantin Cantacuzino, fiul lui Matei și a Zoitei, avea 19 ani, iar Păunica, fata lui Mihai Cantacuzino, 14 ani. Nunta s'a făcut în Noembrie 1769. Din întâmplările vremilor, tinerii soți au trebuit să fugă la Brașov, unde li s'a născut un fiu Părvuleț. A fost o căsătorie fără noroc, căci Păunica a murit acolo la Brașov în 1771, la 16 ani, și Constantin în 1772, la 22 de ani. Și fiul lor Părvu, care intrase în serviciul Împărătesei Ecaterina a Rusiei, a murit la Petersburg, fiind „camer-pagiul“ Împărătesei la vârsta de 17 ani și 8 luni, în 1787, Mai 4. Vezi l. c. p. p. 289—90.

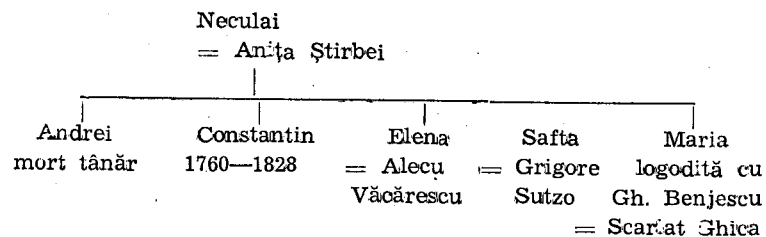
104) Dar fata ei Maria era măritată de curând cu Iordachi Crețulescu. Fiul Neculai s'a însurat abia mai târziu cu fata lui Constantin Paladă, mutându-se în Moldova l. c. p. p. 287 și 290.

105) Ion Ghica: Scrieri Vol. II (Partea II-a din Convorbiri Economice pp. 128—129 (Ed. Minerva 1914).

106) Ibid. (Casa Dudescului, pp. 126—127).

107) G. D. Lecca : „Genealogia a 100 de case“, p. 29, arată 4 fete ale Dudescului. — Ioan Filitti : „Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino“ (București 1919) arată în tabela Văcăreștilor pe Alexandru Văcărescu, fiul lui Enăchiță, însurat cu Elena Dudescu, dar nu ne spune a cui fată era.

La tabela Ghica îl arată pe Scarlat Ghica însurat cu Maria Dudescu. Ionescu-Gion : „Istoria Bucureștilor“ p. dă un portret al „ultimei Dudescu“ pe care o numește „Joița Văcărescu“. Genealogia lui Nicolae Dudescu este însă următoarea după G. Florescu).

Se poate întâmpla, căci n'avem nici un document edificator la îndemână, ca Maria Dudescu să se fi măritat cu Scarlat Ghica înainte de 1787, poate chiar înainte de 1785, în care caz, când a venit Lady Craven la București în 1786, ea ar fi putut fi măritată și Englezoaica s'o fi cunoscut deci ca femeie, nu ca fată, ceiace nu schimbă mult din povestirea de față.

108) Voyage de Milady Craven à Constantinople par la Crimée en 1786, Traduit de l'anglais par M. D. 1789. Lettre LXIV pp. 259—263 et Lettre LXV pp. 264—270.

109) N. Iorga : Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni.

110) Dionisie Eclisiercul în Papiu Ilarian „Tesaur de monumente istorice“ II p. 168. — C. Gane : „Trecute vieți, etc.“ vol. VI pp. 155—204 (Ed. I).

111) Thomas Hope : „Anastase ou les mémoires d'un grec“ traduit de l'anglais. Paris 1844. — C. Gane „Trecute vieți, etc.“ vol. II p. 164 (Ed. I).

112) N. Iorga : Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni. Vezi și capitolul următor.

113) Ibid.

114) Ibid.

115) Ionescu-Gion : „Istoria Bucureștilor“ (1899).

116) N. Iorga : „Scrisori de boieri, etc.“ p. 16.

117) Le comte d'Hauterive : Mémoire sur l'état ancien et actuel de la Moldavie, présenté à S. A. S. le prince Alexandre Ipsilanti en 1787. (tipărit la București 1902). Suivi d'un „Journal inédit d'un voyage de Constantinople à Iassy dans l'hiver de 1785“ ainsi que de „La Moldavie en 1785, faisant suite au Journal inédit, etc.“ (texte inédit, publié et annoté par M. Ubicini) pp. 348—349.

118) Mémoires et Lettres du Prince Charles de Ligne nouvelle édition illustrée et augmentée de nombreux documents inédits. Paris 1923 p. 232 (Scrisoare adresată contelui de Séjur, le la Hotin, 1 Iunie 1788).

119) Hauterive I, c. pp. 353—354.

120) Ibid. p.p. 347—348.

121) Prince Charles de Ligne. I, c. p.p. 241—246. Scrisoarea e adresată contelui de Séjur „Au camp de Roman sur la Moldavia, au p'utôt à Iassy, où j'ai mon quartier, ce 1-er décembre 1788.

122) N. Iorga : Studii și Documente. XVI, p. 22.

123) N. Iorga : Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni. Spicuirile fiind luate din toată corespondența, nu mai cităm paginile.

124) N. Iorga : Un boier oltean la Carlsbad în 1796—1797 (București 1906 în Analele Acad. Rom.).

125) C. C. Giurescu : Istoria lui Iordachi Stavracoglu, în „Omagiu lui Bianu (București 1927) p.p. 201 urm.

126) Contele de Langeron, în Hurmuzachi, vol. III. Supl. I p. 79 și în Bul. Ion Neculce. II. p. 349. (Journal des campagnes faites au service de la Russie, p. 70—395 (à Bucarest, en 20 Iunie 1812).

127) Sever Zotta în Bul. Ion Neculce II. p.p. 349—350.

128) Général comte de Rochecouart : Souvenirs sur la révolution, l'empire et la restauration. Publiées de fiul său. Paris 1892 (Plon). (în Bul. Ion Neculce II. p.p. 345—346).

129) Armand-Emmanuel du Plessis, duc de Richelieu et de Fronsac, comte de Chinon etc. 1766—1822, général émigré russe, fondatorul orașului Odesa.

130) Langeron I. c. p. 74 (în Hurmuzachi, și p. 348 în B. I. N. nota 3).

131) Rochecouart, I. c. p. 349.

132) Comte Auguste de La Garde : Voyage de Moscou à Vienne par Kiew, Ojessa, Constantinople et Bucarest. (Lettres adressées à Jules Griffith. Paris 1824. (II. 27268).

133) N. Iorga : Scrisori de boieri și negustori. etc.

134) N. Iorga : Studii și Documente. Vol. XXI, p.p. 137—138; (Scrisori ale familiilor Cașimaki și Canano).

135) Banul C. Caradja: Efemeride, în Hurmuzachi vol. XIII, p. 95.

136) Safta a avut un singur frate, pe Gavrilaş Kostaki-Talpan. — Mama ei, Maria Rosetti, sau Marghioala Ruset cum i se spunea, era fata lui Lascarachi Rosetti și a Ecaterinei Iancoleu. Ea n'a avut frați, ci numai trei surori: pe Smaranda D. Bogdan, pe Pulcheria C. Cantacuzino și pe Ileana Iordachi Catargi. (Acad. Rom. Mss. LXVI/127 și General Radu Rosetti, o. c. p. 110 și planșa.

137) Mitropolitul Moldovei era Veniamin Kostaki, o rudă mai îndepărtată a ramurei Kostaki-Talpan.

138) Ambele scrisori se află reproduse în cele două scrieri principale de care m'am servit pentru alcătuirea capitolului de față. Ele sunt: „Consultation pour Madame Catherine Radou contre M. C. Stourdza“ (Sceaux 1857) și „Memoar în pricina de judecată ce este între spătăreasa Catinca Radu cu logof, Costachi D. Sturza și casa răposatului vornic Alecu Sturza“, (în chirilice, fără loc și an).

139) Alexandru A. C. Sturdza: „Règne de Michel Sturdza“. Paris, 1907. Tabela genealogică. Ea era fata lui Teodor Balș și nevasta lui Dumitru Sturdza vel logofăt.

140) Ibid. — Dumitru Sturdza avea 6 copii cu cele două neveste ce ținuse (Sultana Ventura și Elena Balș). Aceștia erau: Alexandru Sturza-Miclăușen; însurat cu Catinca C. Sturza-Ruginosa; Constantin Sturdza-Șcheianu însurat cu Agripina V. Rosetti; Teodor Sturdza însurat cu Safta Kostaki-Talpan; Catinca = G. Rosetti; Pulcheria = N. Cantacuzino; Zoe = Draco Rosetti; Elisabeta = Ștefan Sturdza-Bârlad și Ruxandra = G. Buhuș.

Frații lui Teodor Sturdza, Constantin și Alexandru, sunt cei care l-au moștenit, Alexandru era tatăl lui Dumitru A. Sturdza, cunoscutul om politic, șef al partidului liberal.

141) Vezi nota 138.

142) Ibid.

143) Ibid.

144) Ibid.

145) El primise însă și o cerere de revizuire de la Marghioala Kostaki, pe care aceasta o trimisese din Chișinău la Iași.

146) Vezi nota 138. Broșura intitulată: „Memoar etc.“ este de fapt pledoaria avocatului Alexandru Gregorian în fața Divanului Domnesc din 1855. După pronunțarea sentinței aceluși Divan și înainte de întărirea Domnitorului, Gregorian își „retușă“

acea pledoarie, dând'o tiparului în două limbi: românește și franțuzește.

147) Vezi nota 138. Textul acestui „ucaz“ sau „ofițiu“ este reprodus în ambele broșuri.

148) Broșurele arătate la nota 138 îl numesc pe franțuzește Georges Gané, iar pe românește Iordache Gane. Însă Iordache era altul (bunicul autorului acestei cărți) care în 1836 avea numai 18 ani. E vorba aici de un unchiu al lui Iordachie, spătarul Iorgu Gane, fiul agăi Grigore.

148 bis) Iorgu Radu era fiul postelnicului Manolachi Radu și al unei jupănese din neamul Gheuca. Pah. C. Sion îi crede de origină bulgărească. Vezi „Arhondologia“ fr. p. 302—304.

149) Vezi nota 138, broșura „Memoar“. În „Règne de Michel Sturza“ de Al. A. C. Sturza, tabela genealogică, găsim pe o Elena Stoianovici, fiica spătarului Paul Stoianovici, măritată cu Miltiade Sturdza (fiul lui Gheorghe Sturdza), care era nepot de văr al doilea al lui Teodor Sturdza, bărbatul Saftei Kostaki. Ea nu poate fi aceeași Elena Stoianovici de care e vorba aici, de oarece aceia pare a fi născută Ganciu („Memoarul“ spune: „mătușa de pe tată a lui Gavrilaş Ganciu“, fără totuși a preciza că era sora tatălui ei). În tot cazul se vede deci o înrudire între Sturzești și Gancii.

150) Vezi nota 138, „Consultation“ etc. (Consultația lui Bentin).

151) Copie pe hârtie liberă în dosarul „Theodore G. Emandi“.

152) Copie legalizată de Trib. Tutova sub No. 8890 din 29 Martie 1899.

153) N. Iorga: „Studii și Documente“. Vol. XXII, Prefață — C. Bobuleșcu: „Neamul Holbăneștilor, Chișinău 1929.“

154) Cu Cananoeștii din cap. V ei se înrudeau astfel: Șarban spătarul era fratele sulgerului Constantin, fii amândoi, din două mame diferite, ai jnitnicerului Gheorghe Canaro.

155) N. Iorga: Acte și fragmente, II, p. 347 urm. și Studii și Documente vol. XVI și XXII.

156) „Voyage des frères Bacheville“. Paris 1822 p. 212 et s.

157) N. Iorga: Documentele familiei Callimachi, II p. XIV.

158) Toate aceste scrisori în N. Iorga: Studii și Documente, XVI și XXII.

159) Acta C. Gane (Scrisoarea Agăi Grigore Canano către Costaki Balș din 20 Noembrie 1841).

160) Proprietatea Matei Kostaki, Biblia e din 1794 cu scoarță de argint.

161) Însemnare din aceeași Biblie.

162) „Amintirile Elenei Hartulari“ publicate de Gh. Ghibăne-

scu în „Convorbiri Literare” 1925—1926. Tot ce urmează e luat de acolo.

163) Acta C. Gane: Jurnalul de călătorie al lui Porfiriu.

163 bis), Arhivele Statului Iași, copie legal, sub No. 43 din 9 Mai 1922: Copie pe foaia de zestre a Catrinei fiica postelnicului Radu Bozne, măritată cu logofătul Ioniță Gane, 1775 Febr. 2. Această copie are o greșeală cu privire la dată. Căsătoria s'a făcut în 1785, nu 1775, după cum este evident din nașterea copiilor ei, începând cu Enacachi Gane, 30 Noembrie 1787 până la Smaranda născută în 1807, în total 11 copii în 20 de ani, („Insemnare de când s'au născut copiii mei” a banului Ioniță Gane, în posesiunea C. Gane).

164) Acta C. Gane.

165) Academia Română. Ceilalți.

166) Acta C. Gane.

167) Ibid.

168) Acad. Rom. Mss. 532.

169) E. Lovinescu: „Costaki Negruzi, viața și opera lui”. București 1913, p. p. 32—34.

170) Ibid. p. 34.

171) Ceilalți copii au fost Leon și George Negruzzi și Elisa Mavrocordat.

172) Acta C. Gane.

173) Ibid.

174) Ibid.

175) Ibid.

176) Ibid.

177) Ibid.

178) Ionescu-Gion: „Portrete Istorice” Dora d'Istria, București. 1894, p. 137.

179) Banul Dumitrachi Ghica a fost căsătorit întâi cu Maria Văcărescu, cu care a avut pe Ecaterina = Scarlat Cornescu, Anica = Ion Florescu, Zoița = Dinu Filipescu, Nastasia = I. Rallet, Anița = Drăgănescu, Elena = I. Moruzzi, Costachi = Roxandra R. Cantacuzino. Scarlat = Maria N. Dudescu și Grigore Voevod = 1. Maria Hangeri și 2. Eufrosina Săvescu. — Din a doua căsătorie, copiii arătați în text. În vol. III din „Trecute vieți” am arătat că banul D. Ghica a fost însurat de trei ori, după cum era pe atunci credința. Studiile genealogice actuale au dovedit că el nu a avut decât aceste două soții arătate aici.

179 bis) Ionescu-Gion l. c. p. 138.

180) Ibid. p. 138.

181) Ibid.

182) Ibid. p. 143.

183) Ibid. p. 143.

184) Cesar Bolliac în „Trompeta Carpaților” 1873, No. din 26 August.

185) Ionescu-Gion l. c. p. 146.

186) Ibid. p. 141.

187) Bibliografia Dorei d'Istria, în afară de Ionescu-Gion și Cesar Bollac sus citați, se mai găsește în Armand Pommier: Profils contemporains, Al. Rizu-Raugabe: Dora d'Istria, Revista Română articolul lui R. Ionescu: D-na Dora d'Istria, Vopereau: Dictionnaire des contemporains și Brockhaus: Conversations Lexicon.

188) Jules Michelet: „Legendes du Nord” Paris 1854 — și în traducere în „Lui C. A. Rosetti (La o sută de ani de la nașterea sa 1816—1916), București. Iunie 1916. p. p. 99—112.

189) Ibid. p. 108.

190) G-ral R. Rosetti: Familia Rosetti. II. p. 67.

191) Ibid.

192) C. A. Rosetti: Note Intime (1844—1859) 2 volume, adnotate și publicate de Vintilă C. A. Rosetti, București 1902.

193) Ibid. II. p.p. 139—153.

194) Ștefănescu-Galați: „C. A. Rosetti, O biografie critică”, în: Lui C. A. Rosetti — La 100 de ani de la nașterea sa” p. 6.

195) Sabina Cantacuzino: „Din viața familiei Brătianu (1821—1891) București. 1933 pp. 22—23.

196) G. I. Ionescu-Gion: „Portrete Istorice” C. A. Rosetti, București 1894 p. 219.

197) Jules Michelet o. c. p.

198) Ștefănescu-Galați o. c. p. 13.

199) F. de Lamennais: „Oeuvres complètes” vol. X. Une voix de prison Paris chez Paguerice 1844, p. 283.

200) Sabina Cantacuzino o. c. p. p. 32—33.

201) Scrisoare inedită în proprietatea d-lui Const. Horia Rosetti

202) Biblioteca Acad. Rom. Mss. 4639 Maria C. A. Rosetti. Note din 1853.

203) Briefe, die ihn nicht erreichten (de un anonim) Berlin, Verlag von Gebrüder Poetel 1903.

204) Prietena Mariei Rosetti.

205) Bibl. Acad. Rom. Mss. 4844 și 4845 Corespondența Mariei Rosetti.

206) B'bi. Acad. Rom. Ziarul „Mama și Copilul” 1865—1867.

207) G-ral M. Racoviță: Familia Racovița-Cehan, p. și tabela genealogică.

- 208) Scriitoare inedită în proprietatea d-lui Const. H. Rosetti.
- 209) Reprodus în ziarul „Săgetătorul“ Nr. din 26 Noembrie 1921. Portretul se mai află în proprietatea d-lui Const. H. Rosetti.
- 210) Proprietatea C. H. Rosetti, dat în facsimile în limba franceză și în Săgetătorul.
- 211) Ibid.
- 212) Dr. Ludovic Fialla : „Remniscențe din resbelul românoruso-tunc al anului 1877 și rolul societății Crucea Roșie“ București 1892, p. 51.
- 213) Scrisoare inedită în prop. d-lui Const. H. Rosetti.
- 214) Este locul fosta moșie a lui Effingham Grant, fratele Mariei, parcelat și vândut de moștenitori.
- 215) Princesse Hélène de Racovitz: „Princesse et Comédienne. Souvenirs de uno vie“, Paris, chez Felix Juven. Este izvorul principal al acestui capitol. Nu-l vom mai cita.
- 216) General M. Racovița-Cehan : Familia Racovița-Cehan, București 1942 I, p. 37 și tabela Genealogică.
- 217) Ibid.
- 218) Ibid, p. 43.
- 219) Ibid. p. 37.
- 220) Tot ce urmează: în cartea Elenei Racovița sus citată pp. 155—166.

INDICE ALFABETIC

A.

ANITA — fiica lui Ilieș cuparul feciorul lui Alexandru Gane paharnicul, p. 14.	ANCUȚA DOAMNA — fiica lui Constantin Vodă Brâncoveanu, căsătorită cu Neculai Ruset. p. 77.
APATTI — voevodul Ardealului p. 24.	ANITA CAPITANEASA — p. 284, 285, 287, 292.
ARBANAȘUL DUCA — tatăl lui Gh. Vodă Duca. p. 31.	ALEXANDRESCU GRIGORE — Poet p. 360.
AVRENTIE — Episcop. p. 70.	ALEXANDRU — IMPARATUL RUSIEI. p. 272, 274, 280.

B.

BUZDUGAN GAVRIL — p. 11.	BUCIUM GAVRIL — medelnicer — fiul lui Ioan Bucium — părcălab de Chilia sub Ștefan cel Mare — 1465. p. 26.
BUZEASCA STOLNICEASA SIMA — fiica logofătului Gh. Rudeanu nepoată de frate a lui Dobromir — Banul Craiovei și al Neacșăi — mama Doamnei Stanca lui Mihai Viteazu, p. 17, 19, 314.	BUCIUM CONDRE — parcălab de Orhei — și apoi Mare Vornic. Căsătorit cu Antimia Ceaur. p. 26.
BUZESCU STROE — stolnic din Stănțești căsătorit cu Sima Stolniceasa vara primară cu Mihai Viteazu. p. 17, 19.	BUCIUM APOSTOL — fiul Antimiei Ceaur și Condre Bucium. Căsătorit cu fiica clucerului Andrei Darie. p. 28.
BUHUȘ ANASTASIA — fiica jupănesei Dafina Dabija. p. 22, 41.	BUCIUM CONSTANTIN — al doilea fiu al Antimiei Ceaur și Condre Bucium. Căsătorit cu Maranda Milescu fiica spătarului Milescu. p. 28.
BRAIESCU ȘTEFAN — comis — colaborător din vechea familie Braievici din timpul lui Ștefan cel Mare. Fiul lui Vasile Brăiescu și Agafița Cârste, p. 27.	BALABAN ALEXIE — mare negustor în Moldova în timpul lui Gheorghe Duca Vodă. p. 34.
BRAIESCU AGAFIȚA — mama lui Ștefan, fiica logofătului Carste și a Antemiei — una din cele mai mari familii. p. 26.	

B.-2.

- BRANCOVEANU CONSTANTIN — Domn în Muntenia — 1668, 1714. p. 40, 64, 73.
- BUHUȘ DUMITRU — vel vistier, p. 41.
- BOGDAN LUPU — ginerile lui Ruset Iordachi. Căsătorit cu Ruxandra. p. 50, 52, 55, 57, 64, 68, 69, 72, 73.
- BUJOREANU PAVEL — boer, p. 53, 60.
- BALȘ CATRINA — soră cu Safta Ruset, p. 64.
- BOGDAN RUXANDRA — soția hatmanului Lupu — fiica lui Vodă Cantemir, Constantin și a Saftei Ruset, p. 66, 69.
- BUHUȘ ION — boer p. 70.
- BALȘ COSTACHE — boer moldovean p. 73, 204, 343.
- BUHUȘ DUMITRACHE — vărul lui Gh. Vodă Duca p. 73, 337, 339, 340, 350.
- BLANAR NECULAI — tatăl lui Enache gramaticul — și bunicul Sandei Done. A fost căsătorit întâia oară cu fiica surorii Irinei — vară primară a mamei lui Vasile Lupu. A avut copii: Stamate postelnicul și pe arhonda Mironeasa — iar aceasta era bunica lui Ștefan Ghindă. Din a doua căsătorie a avut copii: Andronache Blănar iar acesta s'a căsătorit cu fiica Alexandrei, altă vară a lui Vasile Lupu — și pe Enache Gramaticul, p. 112.
- BRANCOVEANU MARIA DOMNIȚA — fiica lui Constantin Vodă Brancoveanu, — p. 115.
- BRANCOVEANU STANCA DOAMNA — soția lui Constantin Vodă Brancoveanu, p. 115.
- BLANAR ENACHE NECULCE MARIA — fiica Catrinei Iordache Cantacuzino și Enache Blănar. Căsătorită cu spătarul Luca Ștefan, p. 115, 116, 120, 121.
- BLANAR ENACHE NECULCE ION — fiul Catrinei Iordache Canta-

- cuzino și Enache Blănar. Căsătorit cu Maria fiica hatmanului Lupu Bogdan și a Ruxandrei Cantemir, p. 116, 118, 120, 123.
- BLANAR ENACHE NECULCE SANDA — fiica Catrinei Iordache Cantacuzino și Enache Blănar. Căsătorită cu Done, p. 116, 118, 121.
- BOGDAN LUPU p. 116.
- BALASAKI ELENA — postelniceasa soția vel vornicului Cantacuzino Teodor, p. 132, 133.
- BOSKAMP LIOSOPOLSCHI — ambasador al Poloniei, p. 175, 177.
- BARBIER — vice consulul Franței, p. 208.
- BOBRINSCHI — contesă — căsătorită cu Prințul Gagarin, p. 224, 227, 269.
- BULLER — baron p. 226, 223.
- BULGARI — contesă p. 229, 264, 270.
- BOGRATION ZOE — Princesă fiica Marelui Vornic Ștefan Văcărescu și Luxandrei Prijbeanu p. 252, 255, 264, 270, 271, 272.
- BAHMETRIEV — soția generalului Bahmetriev guvernatorul Basarabiei, născută Potocka p. 260, 261, 264, 268, 270.
- BALȘ IORDACHI — fiul logofătului Lupu, căsătorit cu Maria Mavrocordaș. A avut copii pe Alexandru — vel vistiernic și — Ion care a luat titlul de Conte de Rusia și apoi Șambelan al Imperiului, p. 268, 269.
- BALȘ IORDACHI ALEXANDRU — a avut 2 fii pe: Constantin și Gheorghe, consilierii de stat în Rusia. Primul s'a căsătorit cu Ana Schome, iar al doilea cu Ralu Callimaki, p. 268.
- BALȘ GHEORGHE — boer — fiul lui Costache Balș Ciuntul, p. 327.
- BARTHELEMY BACHEVILLE — soldat din garda lui Napoleon angajat de Ion Canano, ca învățător al fiului său Șerban, p. 328, 329, 333.

B.-3.

- BESAK — consul rus p. 342.
- BOZNE CATRINA — căsătorită cu logofătul Ioniță Gane. A avut 5 băieți și 4 fete: Trei din fiice s'au făcut călugărițe sub numele de: Agafița, Smaranda și Catrina Elisabeta, p. 355, 359.
- BOZNE RADU — postelnic fiul Aniței Bașota, p. 355.
- BAȘOTA ANITA — jupăneasă. Fiica comisului Pătrașcu Zosin Bașotă și a Saftei Costin — fiica marelui cronicar Miron Costin și a Ilieinei Movilă — fiica lui Ion — nepoată lui Simion Vodă Movilă, p. 355.
- BAȘOTA MARIA — sora Catrinei Bașotă — răsbuna lui P. P. Carp. Căsătorită cu boerul Ion Pătrașcu, p. 355.
- BOZNE SMARANDA — sora Catrinei Bozne. Căsătorită cu postel-

- nicul Ion Kogălniceanu bunicul lui Mihail Kogălniceanu, p. 359.
- BIBESCU GHEORGHE VODA — Domn al Munteniei 1842 p. 387, 418, 420.
- BRATIANU ION — om politic p. 409, 418, 421, 423, 430, 432.
- BALCESCU — om politic și scriitor p. 418, 421, 430, 432.
- BOLIAC CESAR — om politic p. 418, 432.
- BOLINTINEANU DIMITRIE — scriitor p. 421.
- BRATIANU DUMITRU — om politic, p. 436.
- BALȘ IORDACHI — fiul logofătului Lupu. Căsătorit cu Maria Mavrocordat. A avut 2 copii pe Ion care a căpătat titlul de Conte în Rusia și apoi Șambelan al Imperiului, și pe Alexandru vel vistiernic, p. 268, 269.

C.

- CIUDIN CONSTANTIN — nepotul lui Ștefan Ciudin p. 11.
- CIUDIN ȘTEFAN — vărul lui Gavril Buzdugan p. 11.
- CARABAT — vornic p. 14.
- COSTIN NICOLAE — mare logofăt în timpul lui Gheorghe Vodă Duca p. 25.
- CONTAȘ — stolnicul p. 25.
- CARACAȘ IORGU — stolnicul p. 25.
- CARSTE — mare pitar — nepot de vară primară al lui Gheorghe Vodă Duca și nepot al lui Iani Hadâmbul, p. 27.
- CEAUR ANTIMIA — fiica lui Ștefan Ceur soră lui Dumitrașcu Ștefan și mătușa lui Gheorghe Ștefan Vodă. A avut un fiu pe Gr. Bucium, p. 28.
- CANTACUZINO VODA ȘERBAN — Domnul Munteniei — 1683. p. 32, 41, 44.
- CATARGI ILIE — comis — ginerile lui Iordachi Ruset, p. 42.
- CANTACUZINO DUMITRAȘCU VO-
- DA — Domn al Moldovei văr primar cu Șerban Vodă Cantacuzino, p. 45, 63.
- CANTEMIR CONSTANTIN — clucer — apoi Domn al Moldovei 1685. p. 45, 46, 47, 49, 50, 53, 90, 113, 114.
- COSTIN PATRAȘCU — fiul lui Miron Costin. Căsătorit cu Elisabeta fiica lui Constantin Vodă Cantemir, p. 1, 51, 52.
- CANTEMIR DUMITRU — fiul lui Vodă Constantin Cantemir, p. 51, 52, 84, 93.
- CANTEMIR ANTIOH VODA — cumnat cu Vasile Ceurul, p. 74, 92.
- CERCHEZ ȘTEFAN — comis p. 57, 70, 84.
- CANTEMIR ANTIOH — Domn al Moldovei 1695, p. 69, 70.
- CANTACUZINO VASILE — boer p. 70.
- CANTACUZINO ILIE — boer p. 73, 118.

C.-2.

CANTACUZINO MIHAIL — spătar p. 76.

CANTACUZINO PARVU — ginerile Saftei Ruset, căsătorit cu fiica acesteia Victoria. p. 77.

COSTANDACHE STOLNICEASA MARIA — căsătorită a doua oară cu Costandachi.
Era sora lui Mihail Vodă Racoviță și vară primară cu Safta Ruset.
Fiica lui Ion Racoviță Cehan și Safta Kostachi a avut 3 copii pe: Catrina, Enachi și Iordachi. p. 89, 91, 92, 94, 98, 99.

CANTACUZINO TOMA ANASTASIA — căsătorită cu Ion Racoviță Cehan. p. 89.

CEAURUL VASILE — nepotul lui Gheorghe Ștefan Vodă — fiul logofătului Dumitrașcu 1653.

COSTANDACHI CATRINA — căsătorită cu Iordachi Ruset fiul lui Ștefan Ruset și nepotul lui Manolachi, căsătorită a doua oară cu Antioh Vodă Cantemir, p. 91.

CEAURUL ASLAN — cumnatul lui Vasile Ceaurul, p. 93.

CONTESCU ILIE — căpitan p. 94, 95.

COSTANDACHI MARIA — decedată la 15 Sept. 1752 și înmormântată la Biserica Radiana. p. 102, 104, 105, 107, 108.

COȘNITA CONSTANTIN — boer p. 105.

CANTACUZINO CONSTANTIN — stolnic p. 115.

CANANO — slugereasa Maria: născută Cantacuzino. Căsătorită cu Constantin Canano. p. 131, 132, 136, 138, 139, 214.

CANANO CONSTANTIN — căminar căsătorit cu Tofana Șeptilici. p. 131, 132, 204.

CANANO GHEORGHE — fiul lui Const Canano.
1. Căsătorit cu fiica armașului Dumitrachi. Inrudit cu familia Buhuș și Ion Cantacuzino.
A avut trei fii, Eftimie, care

s'a călugărit, Constantin și Iordachi.

2. Căsătorit a doua oară cu Maria Călmașul (sora lui Ion Vodă Calimaki) din această căsătorie a avut doi fii pe: Șerban și Ioniță. p. 131, 132, 137, 318.

CANANO IONIȚA — vel spătar — fiul lui Gh. Canano, ginerele lui Nicolae Rosetti Roznovanu. p. 139.

CANANO CONSTANTIN — al doilea fiu al lui Gh. Canano. Căsătorit cu Maria fiica vel vornicului Toader Cantacuzino și al Elenei Balasaki. A avut un fiu pe Constantin. p. 132, 133.

CANTACUZINO TOADER — vel vornic, căsătorit cu Ileana Balasaki. p. 132.

CANANO CONSTANTIN — fiul paharnicului Constantin și nepotul lui Gheorghe Jignicerul. Căsătorit cu Maria Cantacuzino a avut patru copii. p. 134.

CANANO CONSTANTIN și COSTACHI — fiul lui Constantin Canano și al Mariei. p. 134, 136.

CANANO IORDACHI — fiul lui Gh. Canano, p. 136.

CANTACUZINO ZOIȚA — clucerea — fiica Banului Constantin Dudesco — Conțe al Sfântului Imperiu. p. 144, 148, 157.

CANTACUZINO MIHAI — vistier văr cu Matei Cantacuzino p. 150.

CANTACUZINO MIHAI PAUNIȚA — fiica lui Mihail Cantacuzino — căsătorită cu Constantin fiul mai mare al Zoitei Cantacuzino p. 150.

CRAVEN ELISABETH LADY — fiica Contelui Berkely mare aristocrat în Anglia, p. 160, 161, 163, 187, 197, 215.

CONSTANTIN BEIZADEA p. 173.

CHARLES DE LIGNE — Principe p. 181, 183, 187, 188.

CRUSSOL VICONTE — p. 203.

CALIMAKI VODA IOAN — p. 214.

CARADJIA CONSTANTIN BANUL — p. 215.

C.-3.

CANANO IANCU — postelnic p. 215.

CUZA ION — tașal lui Alexandru Vodă Cuza, p. 219.

COMNEN HRISTOFOR — general în armata rusă, căsătorit cu Maria Moruzi, p. 221.

COMISA CATACAZI — p. 223, 224, 226, 242, 271.

CATACAZI GAVRIL — căsătorit cu Sofia Comnen, p. 223, 224, 226, 237, 242, 243, 271, 272, 280.

CAPODISTRIA — conte — Mare Cancelar al Rusiei și sprijinitorul Eteriei, p. 225, 226, 230, 232, 236, 237, 239, 254, 260, 261, 264, 266, 271, 272, 273, 274.

CALIARHI — p. 226, 230.

CUZA ALEXANDRU, fratele bunicii lui Alexandru Vodă Cuza. p. 228.

CANTACUZINO MATEI ALEXANDRU — Mare Șambelan al Curții Imperiale Ruse. Fiul Vornicului Matei Cantacuzino. Căsătorit cu Elisabeta născută Dorogan. p. 230, 256.

COMNEN ANICA — fiica Mariei Comnen. p. 237.

COMNEN LIZICA — fiica Mariei Comnen căsătorită cu Pestșureff. p. 237, 242, 243, 246, 259, 279.

COMNEN SOFNICA — fiica Mariei Comnen căsătorită cu Gavril Catacazi, p. 237, 246, 259, 268, 277, 279, 280.

CATARGI NECULAI — paharnic p. 248.

CATARGI PANAIT — boer, p. 243.

COMNEN DUMITRU — fiul Mariei Comnen ofițer în armata rusă, p. 253, 273, 274, 275, 276, 279, 280.

COMNEN RUXANDRA — fiica Mariei Comnen, p. 273, 276.

CARP P. P. — fiul Smarandei sora lui Iorgu Radu, p. 313.

CANANO ȘERBAN — vel spătar, căsătorit cu Bălașa Sturdza sora lui Ioniță Sandu Sturdza Vodă. A avut 2 copii: Ion Canano și Maria căsătorită cu Millo. p. 317, 318, 321, 332, 323, 324.

CANANO IONIȚA — căminar. Fiul spătarului Canano Șerban căsătorit cu Maria Holban. A avut 9 copii: Șerban, Nicolae, Constantin, Iorgu, Veniamin iar fiicele s'au făcut călugărițe sub numele de: Xenia, Sevastia și Epistimia. p. 317, 318, 320, 321, 322, 325, 327, 328, 329, 332, 333, 334, 336, 337, 344.

CALIMAKI SCARLAT — Mare Dragon la Poartă, p. 320.

CANANO ȘERBAN — fiul lui Ioan Canano și Mariei. Căsătorit cu fiica Elenei Hartulari, p. 332, 345, 346, 347, 348, 350.

CANANO GRIGORE — agă, văr cu Ion Canano. p. 343.

CANANO ELENA — fiica lui Ion și Maria Canano. Căsătorită cu paharnicul Iamandi au avut o fiică pe Natalia Ghica, p. 344.

CANANO IORGU — fiul lui Ion și Mariei Canano. Căsătorit cu Natalia Sion, p. 345.

CANTACUZINO IONIȚA — p. 345, 346.

CANANO COSTACHI — fiul căminarului Ion și Maria Canano.
A fost căsătorit întâia oară cu Calipso Greceanu, a doua oară cu Elisa Jora — cumnata lui Kogălniceanu și apoi cu Agripina Greceanu fosta soție a lui Iancu Prăjescu. Ultima soție a fost fiica Anastasiei Greceanu născută Balș, p. 350.

CANANO GRIGORE — agă, văr cu Ion Canano, p. 343.

CANTACUZINO IORDACHI — spătar, p. 111, 113, 120.

CANTACUZINO IORDACHI CATRINA — fiica Marelui vistiernic Iordachi Cantacuzino și a Alexandrei, fiica vestitului mare logofăt Gavrilăș Mateiaș. Căsătorită cu Enachi, a avut copii pe: Ion, Maria și Sanda, p. 112, 114, 116, 117, 118.

CANTACUZINO ALEXANDRA — p. 113 114

C.-4

- CANTACUZINO ȘERBAN — Domn al Munteniei, p. 114, 163.
 CANTACUZINO M. ZOIȚA — fiica lui Constantin Dudescu conte al Sfântului Imperiu, p. 144, 148, 157.
 COMNEN MARIA — născută Moruzi — mama Caterinei Krupenschi, fiica lui Alexandru Moruzi și Eufrosinei Șuțu. A avut copii pe: Catinca, Anica, Lizica și Sofinca. p. 220, 229, 233, 246, 247, 226, 232, 235, 245, 249, 250, 251, 253, 256, 259, 264, 266, 269, 272, 274, 280, 278.
 CANTACUZINO CONSTANTIN — caimacan, p. 421.
 CANTACUZINO SABINA — fiica lui Ion C. Brătianu, p. 431.
 CLOTILDA, PRINCIPESA — p. 465.
 CAVÛR — Ministru Italian, p. 465.

D.

- DRAGUTA — fiica Mariței — nepoata lui Vlad Parcăabul, p. 13, 15.
 DUDESCU RADU — căpitanul lui Const. Vodă Brâncoveanu, p. 76.
 DABIJA ISTRATI VODA — 1661 în Moldova și în Muntenia 1674—78. Căsătorit cu Dafina, p. 14, 40, 41.
 DABIJA DAFINA — fiica lui Ioanașcu Jora, soacra lui Gh. Vodă Duca. Căsătorită I-a oară cu Buhuș Dumitrașcu a avut de fiică pe Anastasia ș. a. Căsătorită a 2-a oară cu Istrati Dabiya. A avut fiică pe Maria căsătorită cu Ruset Iordache zis „Matacă buturilor rusetor”. p. 14, 38, 40.
 DURAC — boer moldovean, p. 23, 31.
 DUBAU TUDOSIE — vel spătar, p. 24, 25.
 DRAGUTESCU ILIE — vel armaș, p. 25.
 DARIE ANDREI — clucer, p. 28.
 DUCA CONSTANTIN — Domn al Moldovei 1693. Fiul lui Gh. Vodă Duca, p. 64, 69, 70, 115, 118.
 DONICI NECULAI — . . . p. 70.
 DONICI DARIE — vel vornic în Țara de Jos — p. 99, 102, 103, 105.
 DONE — vistiernic — căpitan. Căsătorit cu Marie Neculce, p. 119, 122.
 DONE CONSTANTIN — fiul San-
 dei și căpitanului Done. Căsătorit cu fiica lui Gavril Costachi, p. 122.
 DONE ECATERINA — fiica Sandei și căpitanului Done. Căsătorită cu Ștefan Văcărescu, fiul clucerului Enache Văcărescu, p. 122, 125.
 DUDESCU RADU — vel paharnic sub Brâncoveanu Vodă. Fiul Căpitanului Radu din timpul lui Matei Basarab. Căsătorit la 1700 cu Maria Cantacuzino, fiica vestitului stolnic Constantin (fratele lui Șerban Vodă) și cumnat cu Ștefan Vodă Cantacuzino, p. 144, 156.
 DUDESCU CONSTANTIN — Mare Logofăt și conte al Sfântului Imperiu. Căsătorit cu fiica lui Antioh Vodă Cantemir a avut copii pe Neculai și Zoița, p. 144, 145, 146, 156, 157.
 DUDESCU NECULAI — Mare Ban 1780. Fiul contelui Const. Dudescu. Căsătorit cu Ani a Știrbei. A avut 4 copii pe: Constantin, Elena Maria, și Safta, p. 148, 149, 150, 156, 157, 162.
 DUDESCU ZOIȚA — fiica contelui Const. Dudescu. Căsătorită cu Matei Cantacuzino, nepot de fiu al lui Șerban Vodă. A avut copii pe: Constantin Neculai și Maria, p. 148, 149, 156.
 DUDESCU ELENA — fiica lui Ne-

D.-2.

- culai Dudescu. Căsătorită cu Alecu Văcărescu, p. 158, 167.
 DUDESCU SAFTA — fiica lui Neculai Dudescu. Căsătorită cu Grigoraș Șuțu, p. 158.
 DUDESCU MARIA — fiica lui Neculai Dudescu. Căsătorită cu logofătul Ghica Scarlat, nepot de frate al lui Grigore Vodă al Moldovei. A avut mai mulți copii din care Dumitru, Mare Ban căsătorit cu Maria Cămpineanu, Ion Ghica fostul Bey de Samos, p. 158, 159, 161, 164, 167, 168.
 DUMITRU BEIZADEA, p. 173.
 DOLGORUKI - PRINCIPESA, p. 228.
 DONICI MATEI — stolnicul, p. 248.
 DONICI IORDACHI — boer, p. 248.
 DONICI IANCU — boer, p. 248.
 DONICI NICOLACHI — boer, p. 248.
 DONNIG ELENA — născută 1844. fiica ambasadorului Donnig. Căsătorită cu Iancu Racoviță Principe, p. 462, 461, 464, 467, 468, 470, 475, 479, 480, 482.

E.

- ENACHE GRAMATICUL — soțul Ecaterinei Iordachi Cantacuzino, frate vitreg cu Ștefăniță Vodă. Tatăl cronicarului Ion Neculce, p. 48.
 ENACHI — vornicul — fiul Mariei Constandachi, p. 108.
 EMANDI G. Teodor — avocat în Bârlad legatarul testamentar al Ecaterinei Radu născută Sturdza, p. 313.

F.

- FLORESCU MARIA — născută 1519 fiica vornicului Drăghici din Florești — pe Răstoacă-Ilfov, soră cu Stroe mare paharnic. Vocea soția lui Vintilă dela Cornățeni — și Neacșa soția mare-lui logofăt Radu Vâlceanul, p. 18, 314.
 FLORESCU RADU — fiul Mariei, născut 1540, p. 18, 19, 20.
 FLORESCU VINTILA — vornic p. 20.
 FARCĂȘANU MIHAIL — postelnic, p. 76.
 FILIPESCU PAUNA — căsătorită cu Ioniță Ruset, p. 78.
 FILIPESCU CONSTANTIN — mare vistier, p. 206, 251.
 FILIPESCU ANICA — fiica mare-lui vistier C. Filipescu, p. 206.
 FOTTI SANDA, p. 284.
 FACĂ ECATERINA — căsătorită cu Mihail Ghica, a avut 3 fete și 2 băieți, Gheorghe, căsătorit cu Zoe Cămpineanu, Vladimîr căsătorit cu Eliza Crețulescu, Elena căsătorită cu Prințul Massalski, Olga căsătorită cu Beizadea Grigore Sturdza, și Sofia căsătorită cu Contele O'Rurke, p. 385.

G.

- GOLEO IOAN — mare logofăt, p. 13, 14.
 GOLEO — comisul lui Ștefan cel Mare, p. 13, 14.
 GHEORGHE VODA DUCA, Domnul Moldovei și al Munteniei, Mort la Lemberg, p. 22, 33, 40, 42, 44.

G.-2.

GRIGORAȘCU JORA — văr primar cu Dafina, p. 22.
 GHEORGHITA APOSTOL — marele paharnic al lui Vodă Const. Cantemir, p. 55, 57.
 GRECEANU ȘERBAN — vel stolnic, p. 76.
 GHEDEON — Mitropolitul Moldovei, p. 80.
 GARDE — Conte francez, p. 187, 208, 209, 212.
 GRANIER — cetățean francez emigrat, p. 188.
 GOLESCU NICOLAE — ispravnicul din Pitești, p. 195.
 GAGARIN PRINCIPE căsătorit cu contesa Bobrinski, ginerile lui Alecu Sturdza, p. 227, 231, 265.
 GHICA ALECU ELENA — Principesa, Mama lui Gr. Ghica Vodă și sora lui Mihail Vodă Sturdza, p. 228, 234.
 GUDOVICI CONTE, p. 229.
 GHEORGHE KNEAZUL — General, aliatul lui Alexandru Ipsilanti în timpul Eteriei și frate cu Alexandru Matei Cantacuzino, p. 256, 276.
 GALITZIN PRINCIPE, p. 276.
 GANCIU HAGI GHEORGHE — căsătorit cu Safta fosta soție a lui Teodor Sturdza, p. 294, 296, 298, 299, 300.
 GANE IORGU — spătar, tutorele Cătrinei fiica Saftai Sturdza, p. 300, 301.
 GANCIU ION — fratele lui Gh. Hagii Ganciu, și tutorele lui Gavrilaş Ganciu, p. 300.
 GAVRILITA GANCIU — fiul Saftai și Gh. Hagii Ganciu, p. 300, 301, 303.
 GHICA IANCU BEIZADEA — 308.
 GHICA VODA GRIGORE — Domnul Moldovei, p. 308.
 GHICA TEODOR — ispravnicul Botoșanilor, p. 343
 GANE DUMITRACHE SEVASTIA — agă fiica lui Gh. Soroceanu — pitar și a Cătrinei Bantaș, fiica lui Gh. Soroceanu — pitar și a Cătrinei Bantaș, fiica sătrărilor

Pavăl din neamul Bantaseștilor din care s'a tras mama lui Dimitrie Cantemir Vodă, p. 359, 361.
 GANE DUMITRACHI — fiul Banului Ioniță, Căsătorit cu Sevastia fiica pitărilor Gh. Soroceanu, 2 copii: Maria și Anica, 359, 373.
 GANE DUMITRACHI MARIA — Fiica lui Dumitrachi Gane și a Sevastiei, Căsătorită cu Constantin Negruzzi, fiul paharnicului Dinu Negruzzi și Sofiei Hermeziu. Au avut 4 copii: 3 băieți și o fată, p. 359, 365.
 GRIGORE ALEXANDRESCU — Poet, p. 360.
 GANE IONIȚA — logofăt, Căsătorit cu Catrina Bazne, p. 355, 358.
 GANE DUMITRACHI ANICA — fiica lui Dumitrachi Gane și a Sevastiei, Căsătorită cu Iordachi Gane fiul stolnicului Pascal din Bârlad, copii: Natalia, Sevastia și Ștefan, p. 360, 364, 374, 375, 376.
 GANE IORDACHI — fiul stolnicului Pascal Gane din Bârlad. Căsătorit cu Anica Gane — fiica Sevastiei și Dumitrachi, p. 364, 373, 376.
 GHICA ELENA — PRINCIPESA KOLTZOVA MASSALSKI (DORAD — ISTRIA) fiica Marelui Ban Mihail Ghica și a Ecaterinei Fața, p. 383, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393.
 GHICA MIHAIL BANUL — fiul Banului Dumitrachi fratele vovezilor Grigore (1822 — 1828) și Alexandru (1834 — 1842), p. 384.
 GHICA DUMITRACHI — Banul, fiul lui Alexandru Mare Dragoman al Porții, Căsătorit cu Elena Razu. A avut copii: Marele Ban Mihail căsătorit cu Ecaterina Fața Alexandru Vodă necăsătorit. Marele Soțtar Costachi căsătorit cu Marițica Văcărescu care aceasta a devenit mai târziu soția lui Gh. Vodă Bibescu, p. 384.
 GRIGORE GHICA VODA. Domn în Muntenia, p. 385.

G.-3.

GRANT EFFIGHAM — fratele Mariei Rossetti. Secretar al Consulatului Englez în București. Căsătorit cu Zoe Racoviță fiica lui lex. Racoviță și Anutei Golescu, p. 398, 399, 408, 452.
 GHICA ION, om politic, p. 418.
 GOLESCU NICOLAE ȘI ȘTEFAN — om politic, p. 418, 421, 436.
 GRADIȘTEANU — om politic, p. 421.
 GHICA SCARLAT ALEXANDRU — Domn în Muntenia, p. 176.
 GHITA SCARLAT MARIA — fiica Contelui Neculai Dudescu vel Ban — bunica lui Ion Ghica, p. 154, 158.

H.

HANCU — boer moldovean, p. 23, 31.
 HADAMBUL IANI — boer moldovean văr cu Gh. Vodă Duca, p. 29, 30, 32, 66, 111.
 HRISANT NOTARA — Mitropolit, p. 73.
 HURZUM MATEI — boer, p. 104.
 HOROPCEANUL — căpitan, 84.
 D — HAUTERIVE — conte francez, p. 181, 183, 187, 213.
 HUFELD DOAMNA — soră cu Vasile Millo, p. 241.
 HARTING — soțul al doilea al Elenei Ghica născută Sturdza — soră, p. 260, 261, 272.
 HRISOVORGI — vornic, p. 308.
 HOLBAN MARIA — fiica paharnicului Vasile Holban, Căsătorită cu Ion Canano, p. 317, 318, 321, 325, 328, 333, 337, 339, 340, 342, 343, 344, 346, 347.
 HOLBAN VASILE — paharnic. Căsătorit cu Catrina, fiica lui Ioniță Gheorghe, a avut copii pe Maria și Mihail, p. 317, 321, 323.
 HOLBAN ILIE — fratele paharnicului Vasile Holban, p. 324.
 HOLBAN MIHALACHI — fiul paharnicului Vasile Holban, p. 339, 340, 342.
 HARTULARI ELENA — p. 345, 346.
 HOHELBERG — conte rus, p. 465.
 HEINRIC HEINE — Poet, p. 462.

I.-J.

IOANITOIA SAFTA — soția lui Ioniță Mânzul, p. 106.
 ILDEROIA NASTASIA — p. 106.
 IORDACHI — Căpitan de Tecuci fiul Mariei Costandachi, p. 107.
 IPSILANTI VODA ALEXANDRU — Domn Muntenia, p. 173, 176.
 IPSILANTI CONSTANTIN VODA — p. 219, 224, 225, 227, 229, 239, 240, 241, 243, 246, 250, 318.
 IPSILANTE ALEXANDRU — capul Eteriei, p. 219, 224, 225, 226, 227, 228, 239, 242, 243, 259, 264, 266, 267, 272, 273, 274, 275, 276, 291.
 IPSILANTI SMARANDA DOMNIȚA — p. 245.
 IAMANDI VASILE — om politic, p. 248.
 IPSILANTI NICOLAE BEIZADEA — p. 255, 258, 277.
 IPSILANTI SAFTA DOAMNA — p. 259, 260.
 IPSILANTI DUMITRU — frate cu Alexandru Ipsilanti, p. 266.
 INZOROV — General, Guvernatorul Basarabiei, p. 271.
 IORGU RADU — spătar căsătorit cu Catina Sturdza fiica Saftai, p. 301, 304, 305.
 JORA ANTIOH — hatman, p. 68, 70.

K.

- KOSTAKI GAVRILITA — vornic în Moldova, p. 46, 47, 52.
- KOSTAKI VASILE — vel vornic sub Vodă Arhiepiscop Cantemir, p. 72, 115, 116.
- KOSTAKI APOSTOL SAFTA — căsătorită cu Ion Racoviță Cehan, a avut 6 copii: Dumitrachi, Nastasia — căsătorită cu Ion Paladi, Tofana — căsătorită cu Ilie Tifescu Frige Vacă, Catrina — căsătorită cu Iordachi Cantacuzino Deleanu, Ilinca — căsătorită cu marele spătar Mihai Rosetti și Maria, p. 89.
- KOSTAKI CONSTANTIN vel vistiernic, p. 99, 105.
- KONAKI — agă, p. 99.
- KRUPENSCHI ILINCA — sora lui Constantin Canano, p. 134.
- KRUPENSCHI CATINCA — născută Comnen, fiica generalului Hristofor Comnen ofițer în armata împărătesei Ecaterina II, a Rusiei. Căsătorită cu Matei Krupenschi, a avut 4 copii: Gheorghe (Georginca) zis Zozo, Mary, Elisa și Nicolae și Gheorghe, p. 228, 229, 230, 231, 226, 223, 225, 233, 240, 242, 257, 258, 274, 277, 280.
- KRUPENSCHI TEODOR — frate cu Matei Krupenschi, p. 241, 261.
- KRUPENSCHI MATEI — născut 1776 — fiul vornicului Grigore Krupenschi și al Mariei Millo, aceasta fiind fiica lui Iordachi Millo și al Elisabetei Rosetti Roznova. Neamul Krupenschi a venit din Ucraina, familia Millo din Franța și familia Rosetti din Constantinopol, p. 220, 221, 225, 226, 238, 257, 259, 264, 274.
- KRUPENSCHI GRIGORE — fiul lui Matei și Catina Krupenschi p. 233, 234, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 243, 252, 259, 261, 262, 280.
- KRUPENSCHI MARY — fiica lui Matei și Catina Krupenschi căsătorită cu Grigore Canțacuzino, p. 261, 272, 279.
- KRUPENSCHI ELIZA — fiica lui Matei și Catina Krupenschi, căsătorită cu Dumitru Șutu, p. 279.
- KOSTACHI SAFTA — fiica vornicului Kostachi Constantin Talpan și Mariei Rosetti, căsătorită în 1810 cu Teodor Sturdza, și apoi cu Ganciu Gheorghe. A avut copil pe Gavrilă Ganciu, p. 283, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 298, 299, 300, 302, 303, 304, 314.
- KOSTACHI CONSTANTIN TALPAN — vornic, căsătorit cu Maria Rosetti, p. 288, 289, 290, 296.
- KOSTACHI CONSTANTIN — al doilea fiu al Saftai Sturdza, născut după 2 ani dela defacerea căsătoriei cu Teodor Sturdza. (nelegitim), p. 291, 300, 301.
- KRUȘEVAN — tutorele lui Gavrilaș Ganciu, p. 300.
- KOSTACHI C. LUPU — fiul lui Constantin fratele Catincăi Sturdza, p. 313.
- KOSTACHI VENIMIN — Mitropolitul Moldovei, p. 335, 344.
- KOGALNICEANU MIHAIL — om politic, p. 347.
- KOTZEUBE — Conte, p. 466.
- KRUSENSTERN — locotenent, Baron p. 466.
- KOLTZOV MASSALSKI — Principe p. 393.

L.

- LUPU VASILE — Domnul Moldovei, p. 20, 111.
- LUPAȘCU — vel stolnic, bunicul lui Gavrilaș Bucium, p. 28.
- LASSALLE FERDINAND — p. 468, 469, 473, 474, 475, 480, 481, 482, 485.

M.

- MARICA — fiica lui Teodor mare ispravnic de aprozi, p. 14.
- MARZA — cumnatul hanului Tătă, răsc, p. 17, 19.
- MATEI BASARAB — Domnul Munteniei, p. 20.
- MOTOC ILIE — vel medelnicer, p. 25.
- MURGULEȚ NECULAI — logofăt, p. 25.
- MARIA — sora Agafitei Brăiescu căsătorită cu Ionașcu Ghica fiul lui Gheorghe Vodă Ghica, p. 27.
- MILESCU NICOLAE — spătar, p. 28.
- MIRON COSTIN — cronicar, p. 62, 63, 65, 102.
- MARIA DOAMNA — soția lui Vodă Constantin Brâncoveanu, p. 77.
- MAVROCORDAT NICOLAI — Domn al Moldovei, p. 79, 83, 93, 122, 145, 163.
- MICLESCU GAVRIL — vel vornic în Țara de Sus, p. 99.
- MACRI BANUL — p. 77, 99, 100.
- MANZUL IONIȚA — porușnic, p. 106.
- MANZUL IONIȚA PAVEL — fiul lui Mânzu Ioniță, p. 106.
- MARIOARA DOAMNA — fiica bancherului Scanavi din Constantinopol soția lui Vodă Nicolae MAVROGHENI, p. 158, 159.
- MARKGRAFUL ALEXANDRU din Aupsach — nepotul lui Frideric
- cel Mare al doilea soț al Ladiei Craven Elisabeth, p. 160.
- MAVROGHENI VODA — Domn al Munteniei, p. 161, 162.
- MAVROCORDAT ZAMFIRA DOMNIȚA — fiica lui Nicolae Vodă Caradja, p. 178.
- MANUK BEY — p. 219, 230, 231.
- MILLO VASILE — spătar tatăl lui Matei Millo marele actor din Iași p. 237, 238.
- MORUZI CONSTANTIN VODA — văr primar cu Maria Comnen, p. 246.
- MORUZI ALEXANDRU VODA — văr primar cu Maria Comnen, p. 246.
- MANOLACHI VARNAV — stolnic, p. 248.
- MORUZI CONSTANTIN — frate cu Maria Comnen, p. 266.
- MANO GEORGES — p. 273, 276.
- MORUZI DUMITRU — decapitatul dela Constantinopol din timpul Eteriei, p. 278.
- MIRCOVICI — General — Guvernatorul Basarabiei în 1829, p. 295, 297.
- MILO ANDREI — cumnat cu Canano Șerban, p. 318.
- MORUZI ALEXANDRU VODA — Domn al Moldovei, p. 320.
- MENDELSON — compozitor, p. 462.
- MAGHERU GH. — om politic, p. 421.
- NENIUL GAVRIL — vel stolnic p. 25.
- NICULCE SANDA — Vistierniceasa. Sora cronicarului Ion Niculce și bunica poetului Enăchiță Văcărescu, fiica Catrinei Cantacuzino. Căsătorită cu Căpitanul Done. A avut 2 copii pe Ecaterina și Constantin, p. 111, 122, 123.
- NICULCE ENACHE BLANAR — gramaticul fiul lui Nicolae Blă-
- nar. Căsătorit cu Catrina Iordachi Cantacuzino, p. 111, 112, 113, 114.
- NEGRI — cumnatul Ispilașilor. Ambasador la Bucara-Persia, p. 226, 242, 243, 269, 270, 272.
- NEGRUZZI CONSTANTIN — fiul paharnicului Dinu Negruzzi, p. 314.
- NEOFIT — Mitropolit în Muntenia p. 421.

N.

P.

- POTCOAVA — frate cu Ioan Vodă cel Cumplit, p. 13.
 POTCOAVA — ION — ALEXANDRU — și CONSTANTIN — frați cu Ioan Vodă cel Cumplit, p. 13.
 PETRU VOEVOD — p. 13.
 PALADI TEODOR — vornic, p. 24, 51, 53.
 PETRICEICU VOEVOD — Domn în Moldova în timpul asediului Vienei de către Turci, p. 44, 62.
 PALADI ION — fiul lui Teodor Paladi căsătorit cu Nastasia Racoviță, p. 52.
 PALADI ANITA — fiica lui Teodor Paladi, căsătorită cu Velișco Costin, p. 55.
 PILAT — boer p. 73.
 PALLADI CONSTANTINICA — ginerile lui Vodă Scărlat Calimaki, p. 328.
 PUȘKIN — poet rus, p. 219.
 POPP HAGI — negustor în Sibiu, p. 190.
 POENARUL MATEI — boer p. 150.

R.

- RUSET SAFTA — fiica lui Nicolae Racoviță Cehan și a Mariei Balș, căsătorită cu Iordachi Ruset, p. 37, 39, 43, 64, 65, 77, 114.
 RACovița PETRE — CEHAN, a avut 7 copii: Zlata (Murguleț) Teodor, Zosin, Andrei, Constantin, Apostol și Racoviță, p. 38.
 RACovița CEHAN, căsătorit cu Tofana Șoldan mătușă Doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu. A avut 3 copii: Safta, Ion și Neculai, p. 38.
 RACovița NECULAI CEHAN — căsătorit cu Maria Lupu Balș. A avut 4 copii: Ion † 1710, Andrei † 1685, Ecaterina căsătorită cu vărul ei Bejan Balș, și Safta căsătorită cu Iordachi Ruset, p. 38, 43.
 ROSETOS LASCAR — Mare Logofăt 1630. Căsătorit cu Bella Cantacuzino a avut 2 fii pe Anton și Constantin, p. 39.
 RUSET VODA ANTONIE — 1675-78. Domn în Moldova. Fiul lui Lascăr și Bella Rosetos, p. 39.
 RUSET CONSTANTIN — cuparul. A trăit mai mult la Constanța tinopol. Căsătorit cu Asanina Beglitzi (din neamul Mavrocordat) a avut 6 copii; Anița, Iordachi, Manolachi, Lascarachi, Manolachi, și Scarlatachi, p. 39, 40.
 RUSET IORDACHI — vel vistiernic fiul cuparului Ruset Constantin. Căsătorit cu Maria Dabija și a doua oară cu Safta fiica lui Neculai Racoviță. Cu Safta a avut 10 copii: Neculai, Constantin, Ioniță, Andrei, Ștefan, Catinca, Nastasia, Victoria, Ruxandra și Axia. p. 40, 42, 44, 46, 47, 48, 49, 51, 61, 63, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 73, 74, 75, 77, 78, 118, 124.
 RUXANDRA DOMNIȚA, fiica lui Vasile Lupu, p. 50, 114.
 RAZU CONSTANTIN — căsătorit cu fiica lui Gavril Costachi, p. 53.
 RUSET MANOLACHI, Mare Postelnic fiul lui Ruset Iordachi, p. 70.
 RACovița MIHAI — Domn în Moldova după maziirea lui Gh. Duca Vodă p. 70, 71, 75, 77, 80, 92, 93, 99, 102, 104.
 RUSET SCARLATACHI — fiul lui Ruset Constantin, p. 76, 80.
 RACovița DUMITRACHI — frațele Voevodului Racoviță Mihai, p. 76.
 RUDEANUL DIICUL p. 76.
 RUSET CONSTANTIN — vel paharnic fiul lui Iordachi Ruset. Căsătorit cu Anița Bogdan fiica hatmanului Lupu, p. 83, 99.

R.-2

- RUSET ANDREI — căsătorit cu Maria fiica lui Sandu Sturdza, p. 83.
 RUSET ȘTEFAN — stolnic căsătorit cu Catrina Sturdza fiul lui Mihalecti Ruset, p. 83, 106, 107.
 RUSET ANASTASIA — căsătorit cu Neculai Costin-jicnicerul, p. 83.
 RUSET AXITA — fiica lui Iordachi Ruset și Safta, p. 83.
 RACovița MARIA — căsătorită a 2-a oară cu Vasile Ceaurul, p. 90.
 RAHTIVAN IORDACHI — boer p. 96.
 RACovița DUMITRAȘCU — hatman frate cu Vodă Racoviță Mihai p. 105.
 RUSET IORDACHI — spătar fiul stolnicului Ștefan Ruset, căsătorit cu Catrina Costandachi, în 1725, p. 107.
 RUSET ZOIȚA DOAMNA — fiica Catrinei Ruset — căsătorită cu Alex. Vodă Moruzi, p. 107.
 RACovița VODA CONSTANTIN — Domn în Muntenia, p. 145, 146, 147.
 RACovița ȘTEFAN — Domn în Muntenia Frate cu Const. Vodă Racoviță, p. 147.
 ROCHEHOUIARD — conte francez, p. 187, 202, 203, 207, 214, 326.
 RICHELIEU DUCE — Emigrant francez înrolat în armata rusă, p. 203, 204, 326, 327.
 ROMANTZOFF CONTE, p. 226.
 RADZIWILL — PRINCESA p. 229.
 RASCANU DUMITRU — comis p. 248.
 RUSU ION — paharnic p. 248.
 RASCANU ȘTEFAN — comis p. 248.
 RUSU CONSTANTIN — medelnicer p. 248.
 RUSU LUPU — medelnicer p. 248.
 RUSU IORDACHE — boer p. 248.
 RAȘCANU T. agă... p. 308.
 RADULESCU HELIADE ION — scriitor, p. 359, 385, 387, 418, 421.
 RACovița IANCO — Principe născut 1844. Fiul postelnicului Grigore și al Cleopatrei Brăiloiu nepotul lui Beizadea Mihai și al Mariei Șuțu, strănepotul lui Ștefan Vodă și răsstrănepotul lui Mihai Vodă Racoviță, p. 463, 464, 467, 469, 470, 474, 479, 480, 482, 485.
 RATAZZI — PRINCIPESA, p. 465.
 ROSETTI MARIA — născută 1819 la Guernesay o insulă Engleză în Marea Măneci, fiica Căpitanului de corvetă Grant, p. 393, 401, 402, 403, 418, 419, 423, 424, 426, 427, 429, 430, 431, 433, 447, 450, 457.
 ROSETTI A. CONSTANTIN — fiul lui Alexandru și Elenei Obedeanu. Căsătorit cu Maria Grant fiica căpitanului Grant, p. 398, 399, 408, 409, 410, 412, 414, 416, 418, 421, 423, 425, 430, 431, 433, 436, 450.
 SCHIOPUL PETRU — Domn al Moldovei 1584, p. 13, 16.
 SANDA — fiica Mariții, nepoata lui Vlad Pârcălab, strănepoata comisului Groza al lui Ștefan cel Mare, p. 13, 15.
 ȘTEFAN CEL MARE — Domnul Moldovei 1457-1504, p. 15.
 ȘTEFAN VODA — fiul lui Vasile Lupu 1515, p. 14, 29.
 SOLOMON ION — logofăt. Căsătorit cu Maria fiica Mariei Călugărița, fiica lui Luca Arbore — Portarul Sucevei, ucis de Ștefăniță Vodă 1525, p. 15, 18.
 SASUL IANCU VODA — fiul din flori al lui Petru Rareș, p. 15.
 ȘTEFAN VODA SURDUL — 1592, p. 19.
 STURDZA CHIRIAC — vel spătar, p. 24, 25, 27.

S.

S.-2

- ȘIȘOTEANU ANDREI — vornic de poartă. p. 25.
 SBIÎREA — logofăt. p. 25.
 STAMATE SANDU — comis — văr primar cu cronicarul Ion Neculce. p. 25, 28, 29.
 STURDZA IOAN — boer. p. 73.
 ȘTIRBEI CONSTANTIN — vel clucer. p. 76.
 STURDZA SANDU VOEVOD..... p. 108.
 STAMATI — Marele postelnic p. 112.
 ȘTEFAN LUCA — spătar — căsătorit cu Maria. p. 117, 118, 120, 123.
 ȘTIRBEI DUMITRANA — postelniceasa fiica Strâmbeanului și bunica lui Barbu Vodă Știrbei. p. 165, 190, 193, 198.
 STURDZA ELENA — fiica marelui logofăt Grigore Sturdza și a Domnului Maria Calimaki, sora lui Mihai Vodă STURDZA și mama lui Grigore Sturdza. p. 205, 285.
 SLATINEANU CATINCA — soră agăi Filipescu Prefectul Poliției București, căsătorită cu Scarlat Slătineanu. A avut 2 copii pe Ion și Zoe. p. 208, 209.
 SLATINEANU CATINCA — fiica lui Constantin Filipescu și a Zoei. A avut de frați pe: Iordachi, Grigore, Nicolae, Anica și Cleopatra. p. 209, 210, 215.
 STURDZA CATRINA — soția lui Scarlat Sturdza. A avut copii pe: Alecu, Ruxandra și Maria. p. 219, 222, 224, 229, 231.
 STURDZA MARIA — sora Ruxandrei. Căsătorită cu Contele Edling. p. 239, 241.
 STURDZA ALECU — fiul lui Scarlat Sturdza și Catrina. p. 243, 252, 265, 269, 272.
 STURDZA SULTANA — vară cu Maria Comnen. p. 253, 254, 256, 259.
 ȘEFERIN — cumnat cu Contele Edling soțul Ruxandrei. p. 257, 272.
 STURDZA TEODOR — hatman, căsătorit cu Safta Kostachi. p. 283, 288, 291, 292, 294, 295, 296, 298, 304, 305, 307.
 STURDZA CATINCA — fiica Saftetei și Teodor Sturdza. Căsătorită în 1937 cu spătarul Iorgu Radu, a avut un copil pe Manolachi. p. 285, 289, 292, 298, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 308, 313, 314.
 STURDZA ELENA — fiica logofătului Teodor Balș, căsătorită cu logofătul Dumitrachi Sturdza în 1790, soacra Saftetei Kostachi căsătorită cu Teodor Sturdza. p. 285, 286, 289, 291, 292, 293, 294.
 SUCEVEANCA MARIA..... p. 285, 289, 292.
 STURDZA DUMITRACHI — logofăt. Căsătorit cu Sultana Ventura și apoi cu Elena Balș fiica vel logofătului Tudor Balș 1790. p. 286, 289, 290, 296.
 ȘUȚU VODA MIHAI — Domn în Moldova. p. 291.
 STURDZA SANDU IONIȚA — Domn al Moldovei. p. 291, 292, 293, 294, 307, 308, 334, 336.
 STURDZA COSTACHI — vornic — fratele lui Teodor Sturdza. p. 301, 302, 304, 305, 306, 307, 310.
 STOIANOVICI ELENA — sora lui Gh. Hagi Canciu. p. 303.
 SILION TEODOR — vornic p. 306.
 STURDZA ALEXANDRU — vornic p. 307.
 ȘUȚU ALEXANDRU — Domnul Moldovei 1802. p. 309.
 STURDZA MIHALACHI — Domnul Moldovei. p. 339, 340, 342.
 ȘTIRBEI BARBU — Domnul Munteniei 1849. p. 388.
 STURDZA VODA MIHAI — Domnul Moldovei 1848. p. 418.
 STURDZA RUXANDRA — căsătorită cu Contele Edling. p. 226, 239, 243, 256, 257.
 SOFIA — fiica de negustoreasă în Pera — Constantinopol. Căsătorită cu Contele WITT Guvernatorul Căminitei, și apoi cu Contele Felix Potoki. p. 174, 180, 187, 212, 213, 264.

T.

- TEODOR — fiul lui Pahomie. p. 11.
 TROTUȘAN ANA — a două fiică a lui Luca Arbore. p. 16.
 TIFESCU ENACHE ILIE — boer din neamul Dabija. Căsătorit cu Tofana Racoviță vara primară a Saftetei Ruset. p. 70.
 TELL CRISTIAN — p. 421, 447.
 TZIGARA — agă. p. 334, 336, 338, 342, 343.
 TITOV — General — Consul Rus p. 339.

U.

- UDREA GRIGORE — vătavul Sucevei p. 16.
 ULURI ANDREI — boer, pitar, p. 104.
 URSACHI — mare vistier al lui Gh. Vodă Duca. p. 24, 34, 73.
 URSACHI DUMITRAȘCU — mare stolnic, p. 118.

V.

- VELIȘCO COSTIN — hatman. Căsătorit cu Nastasia fiica lui Teodor Paladi. p. 43, 46, 51, 52, 55, 102.
 VACARESCU BARBU — ginerile Saftetei Ruset. p. 78.
 VELIȘCO GHEORGHE — sulger p. 94, 95, 102.
 VACARESCU ENACHIȚA — poet — fiul Ecaterinei și Ștefan Văcărescu. p. 126.
 VACARESCU ELENA — scriitoare, p. 128.
 VETZMITINOFF — soția Ministrului Poliției Petersburgului, p. 229, 250, 260, 270.
 WLANGALI DOAMNA — (născută Manu) a avut un fiu pe Mihai, p. 271, 272, 273.
 VARNAV EPRAXIA — maică, p. 346.
 VAILLANT — emigrant francez, p. 188.

CUPRINSUL:

INTRODUCERE	
I. VREMURI DE NEPACE. — — — — —	5
1. Jupânele robite de Tătari	
2. Jupânesele jăfuite de arginți	
3. Jupânesele jurătoare	
4. Jupânesele legate la puști.	
II. NUNȚI, PRIGOANE ȘI IAR NUNȚI — — — — —	35
Safta Iordachi Ruset, fiica lui Neculai Racoviță vel logofăt.	
III. O RĂPIRE DIN AȘTERNUT — — — — —	37
Maria Costandachi, sora lui Mihai Vodă Racoviță.	
IV. MOȘTENIRI PRIMEJDUIȚE — — — — —	103
Sanda Done, sora cronicarului Ion Neculae, bunica poetului Enăchiță Văcărescu.	
V. O JUPÂNEASĂ PĂCĂTOASĂ — — — — —	129
Maria C. Cananò, fata lui Toader Cantacuzinò vel paharnic.	
VI. O JUPÂNEASĂ PĂCALIȚĂ — — — — —	131
Zoița M. Cantacuzinò, fata basboierului Const. Dudescu, conte al Sfântului Imperiu.	
VII. O JUPÂNEASĂ DRĂGĂLAȘĂ — — — — —	153
Maria Sc. Ghica, fata contelui Nicolae Dudescu vel ban, bunica lui Ion Ghica.	
VIII. VREMURI DE VESELIE — — — — —	169
Transformarea societății românești între ani 1770-1830	
IX. RĂVAȘE MICI DE LA CUCOANE MARI. — — — — —	217
Catrina Krupenski și Maria Paleologul.	
X. UNDE-I PUTEREA E ȘI DREPTATEA — — — — —	281
Safta T. Sturza, fata lui Const. Kostaki vel vornic.	

- XI. O CUCOANĂ MULT ÎNCERCĂTĂ — — — — 315
 Maria I. Cananò, fata paharnicului Vasile Holban.
- XII. UN MIC JUVAER DE FAMILIE ȘI O LĂDIȚĂ
 VERDE — — — — — — — — — — 353
 Catrina, Sevastia și Ana Gane.
- XIII. O ROMÂNCA INSTRĂINĂTĂ — — — — — — — — 381
 Dora d'Istria, principesa Massalsky, fata banului
 Mihai Ghica
- XIV. O STRĂINĂ ROMÂNIZATĂ — — — — — — — — 395
 Maria C. A. Rosetti, fata căpitanului Grant.
- XV. O STRĂINĂ NEROMÂNIZATĂ — — — — — — — — 459
 Elena Iancu Răcoviță, fata lui Dönnig din Vikingii
 Scandinavi.

ERATĂ

Pag. 137, In loc de nota 97, a se
 citi nota 180.

Pag. 158, nota nr. 108, se anulează.
 Ea vine la pag. 161, rândul 12, de sus
 în jos.

Pag. 215, nota 125, trebuie citită
 135.

Pag. 289, nota 147, trebuie citită
 140.

Pag. 355, nota 1, a se vedea nota
 163 bis.

Pag. 385, nota 3, a se vedea nota
 179 bis.

Pag. 390, nota 8, cade.

Pag. 431, la rândul 3 de jos, a se
 citi „nota 200”.